

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond

Erik Markos Poska

SUURBRITANNIA JALGPALLI KLUBIDESSE TEHTAVATE
VÄLISINVESTEERINGUTE MAJANDUSLIKUD JA MITTEMAJANDUSLIKUD
TEGURID

Bakalaureusetöö

Juhendaja: professor Priit Vahter

Tartu 2025

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad ja kirjandusallikatest ning mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Välisinvesteeringute teooriate seos jalgpalliga.....	6
1.1 Välisinvesteeringute põhikontseptsioonide tutvustus	6
1.2 Portfelli mitmekesistamise teooria	7
1.3 Eklektiline paradigma	8
1.4 John A. Mathews' LLL raamistik	9
2. Välisinvesteeringuid kirjeldavad motiivid.....	11
2.1 Majanduslikud tegurid.....	11
2.2 Mittemajanduslikud tegurid	13
2.3. Varasemad tulemused ja uuritavate kaasuste tutvustus.....	14
3. Inglise jalgpalli tehtavate välisinvesteeringute analüüsi tulemused	16
3.1 Metoodika, kodeerimine ja andmete tutvustus.....	16
3.3 Analüüsi tulemuste tutvustus ja tõlgendus	19
3.4. Piirkondlik võrdlevanalüüs	24
3.5. Tulemuste seostamine teoreetilise raamistikuga	28
Kokkuvõte.....	32
Kasutatud materjalid	35
Lisa A. Analüüsis kasutatavate artiklite nimekiri	42
Summary	47

Sissejuhatus

Jalgpall on enamusele inimestest spordiala, mida ise harrastada või mängudele kaasa elada, kuid see on ka äritegevuse võimalus. Meediast on võimalik tuua mitmeid näiteid, kus teatud isikud või ettevõtted on soetanud osaluse jalgpalliklubis eesmärgiga teenida tulevikus antud investeeringult tulu (Näiteks Ehitad Airways, kes saab klubi sponsoreerimise eest ettevõtet regulaarselt reklaamida) (Bridgewater, Chance, 2020). Lisaks on võimalik isikutel, kelle investeeringute võimaluste maht on rahalises väärtuses väike, investeerida erinevatesse klubidesse läbi börsil kaubeldavate ETF-de (*Exchange-Traded Funds*) või erinevate online-hasartmängu platvormide, muutes seeläbi hasartmängu (ettearvamatu tulemusena) elatusallikaks.

Iga investeeringuga kaasneb paraku risk olenemata selle olemusest ning enamikelt investeeringutelt saadav tulu ei ole täpselt ette ennustatav. Risk kui selline võib tuleneda mitmest asjaolust, näiteks poliitilistest, majanduslikest, sotsiaalsetest, õiguslikest või keskkonnaga seonduvatest teguritest, samuti sellele, kui riskialdis isik või ettevõtte on.

Antud uurimuse raames keskendun kolmele otseseid välisinvesteeringuid kirjeldavale teooriale, milleks on portfelli mitmekesistamise teooria (Elton, Gruber, 1997), eklektilise paradigma teooria (Dunning, 1979) ja LLL (*Learning, Linkage, Leverage*) teooria (Mathews, 2017). Olgugi, et need teooriad keskenduvad peamiselt majanduslikele teguritele, siis uurimuse raames keskendun ka mittemajanduslikele teguritele, nagu näiteks ärivaist või huvi trofeevara vastu, mis võivad mõjutada investeeringuid.

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on leida ja eristada majanduslikud ja mittemajanduslikud tegureid, mis mõjutavad investorite otsuseid Inglise jalgpalli investeerides. Selleks kaardistan ära sporditeemalisi investeeringuid kirjeldavad motiivid, mida saaks seostada ka eelpool mainitud välisinvesteeringute teooriatega. Selle töö raames keskendun USA (Chelsea FC, Manchester United, Liverpool), Lähis-Ida (Manchester City, Newcastle United) ja Aasia (Wolverhampton Wanderers FC, Leicester City FC) investoritele, kes on ostnud osaluse Inglismaa Premier League'i klubides. Põhjuseks, miks valisin need klubid, on see, et kõikide nimetatud klubi omanikud on mingil määral olnud innovaatilised selliste investeeringute tegemisel. Esimesed suurinvestorid Lähis-Ida riikidest, riigijuhtide poolt mõjutatud investorid Aasiast või majanduslikult innovatiivsed USA investorid on eeskujuks teistele.

Varasemad uuringud on leidnud, et USA sporditurg on turundusvõimekuselt teistest parem, ehk et sealsed investorid näevad Euroopa spordis võimalust oma koduseid oskusi rakendada efektiivsemalt ja seeläbi toota suuremat kasumit läbi klubi parema reklaamimise

(Parchment, 2021). Kui vaadata aga näiteks Lähis-Idast pärit investoreid, siis nende puhul saab sageli välja tuua rikaste kütuseärimeeste soovi mitmekesistada oma kapitali, et suurendada sel viisil käivet. Vähetähtis ei ole ka Araabia riikide soov parandada enda imagot, mis suurendaks turismi nendes riikidesse (Booth, 2008). Välisinvesteeringute eristamisel lähtusin Dunningu (2000) neljast klassikalisest investeeringu tüübist - turgu, ressursi, efektiivsust või strateegilisi varasid otsivad investeeringud. Nende seost jalgpalliga kirjeldan järgmises peatükis.

Uurimisülesanded, mis aitavad mul eesmärgini jõuda, on järgmised:

- Analüüsida välisinvesteeringute teooriaid, et mõista kuidas majanduslikud tegurid mõjutavad investorite otsuseid Inglise jalgpalli klubidesse investeerimisel.
- Varasema kirjanduse põhjal teha kindlaks millised mittemajanduslikud tegurid (nt trofeevara omamine või poliitilised ajendid) mõjutavad investorite otsuseid selliste investeeringute tegemisel.
- Viia ennast kurssi Nvivo 15 programmiga, et koostada andmeanalüüs.
- Analüüsida uute omanike tausta ja intervjuude ning artiklite tekste ajalehe The Guardian andmebaasist, et mõista nende investeeringu põhjustest ja ajenditest.
- Erinevate kaasuste (klubide) põhjal eristada piirkonna välisinvestorite põhised motiivid (Lähis-Ida vs USA vs Aasia).
- Võrrelda enda saadud tulemusi varasemate empiiriliste uuringutega.

Uurimustöö jaguneb osalt kolmeks suuremaks peatükiks. Esimeses peatükis kirjeldan lähemalt erinevate välisinvesteeringute kontseptsioone. Teises peatükis defineerin jalgpalliklubidesse tehtavate välisinvesteeringute majanduslikud ja mittemajanduslikud tegurid ning kolmandas analüüsin Inglismaa meediakanalitest investoritega (eelnevalt mainitud klubide omanikud) tehtud intervjuusid ja arvamuskäsitlusi ning loon seosed nende antud selgituste ja tegurite vahel. Analüüsi teostan kasutades rakendust Nvivo 15, mille abil on lihtne kaardistada investorite motiive ja tegureid loogiliselt ja visuaalselt läbi sõnapilvede, klasteranalüüsi või korduvate mustrite esiletoomisega.

Oodatava tulemusena näen selget piirkonnalist kaardistatust tegurite osas, mis mõjutavad erinevat päritolu investorite otsuseid Inglismaa jalgpalli investeerides. USA investorite puhul näen tulemusena nende soovi ära kasutada oma turundusoskusi ja seeläbi kasvatada enda investeeringut ning Lähis-Ida investorite puhul näen nende soovi teenida tulu väljaspool naftaäri ja parandada piirkonna imagot. Aasia investorite puhul näen tulemusena pigem sarnasust USA investoritega.

Jalgpalli valdkonnas on otseste välisinvesteeringute (*Foreign Direct Investment – OVI*) tegurite uurimine võrdlemisi puudulik ning seetõttu selle teema valisin. Sellest on varasemalt kirjutanud Jones (2014) ja Lassas (2021), kuid leian, et endiselt on veel võrdlemisi palju viise, kuidas sellised investeeringuid uurida. Klassikalisi OVI tegureid uurivad tööd keskenduvad tavaliselt valdkondadele, kuhu on võimalus ligi pääseda suuremal hulgal investoritel. Jalgpalli puhul on tegemist võrdlemisi kinnise turuga, kuhu on raske siseneda ja seetõttu on neid motiive raskem, kuid samas ka huvitavam, uurida.

Lõpetuseks soovin tänada käesoleva töö juhendajat, professor Priit Vahterit.

Märksõnad: jalgpall, välisinvesteeringud, OVI, Premier League, portfelli mitmekesisustamine

1. Välisinvesteeringute teooriate seos jalgpalliga

1.1 Välisinvesteeringute põhikontseptsioonide tutvustus

Otsene välisinvesteering (OVI) kirjeldab tegevust, kus investor (eraisik, ettevõtte või riik) omandab osaluse välismaises ettevõttes (Hayes, A. 2024). See tähendab seda, et ühe riigi elanik huvitub teise riigi ettevõttest ja oma investeeringuga mõjutab selle ettevõtte tegevust. Investeeringu saab arvestada OVI alla sellest hetkest, kui investor omandab vähemalt 10% ettevõttest, ehk hääletusõiguse omandamisest teise riigi ettevõttes. (OECD, 2024) Globaalselt ulatus OVI maht 2023. aastal umbkaudu 1.37 triljonini dollarini ning kasvas 3% võrreldes eelneva aastaga (UNCTAD, 2024).

Välismaiseid investeeringuid seletavad mitmed teooriad, mis üritavad luua arusaama miks ja kuidas riikide vahel kapitali liigutakse. Käesolevas uurimuses keskendun peamiselt kolmele teooriale, mille puhul leian, et jalgpalliga seotud investeeringute puhul on võimalik seoseid leida. Teooriate valimisel lähtusin mingil määral Jones'i (2014) tööst, kuid kaasasin ka uuemaid teooriaid nagu Mathews' LLL teooria (Mathews, 2017), mida varasematest uurimustest ei leidnud. Põhjus, miks Jones'i töö sai aluseks võetud, on see, et see on äärmiselt põhjalik ning haakub suuresti minu uuritava teemaga, ehk järelduste ja tulemuste tõlgendamine on seetõttu lihtsam selgitamiseks, kas aja jooksul on toimunud muutused või motiivid on endiselt suures pildis sarnased.

Töös kasutatavad teooriad on järgmised:

1. Portfelli mitmekesistamise teooria (Markowitz)
2. Eklektilise paradigma teooria (John H. Dunning)
3. Mathews' LLL teooria (John A. Mathews)

Lähemalt kirjeldan neid teooriaid järgnevatel alapeatükkides.

Dunning (2000) leidis, et esmalt tuleks kindlaks teha kas ja mis turgu investor üldse otsib. Ta eristas oma teooriaga neli peamist OVI tüüpi, milleks on ressursi, turgu, efektiivsust või strateegilisi varasid otsivad investeeringud (Ietto-Gillies, 2019). Markowitz leidis, et investorid keskenduvad eelkõike enda riskide hajutamisele ja kasumi maksimeerimisele (Elton, Gruber, 1997). Mathews'i LLL teooria on Dunningu OLI (*Ownership advantages, Location advantages, Internalization advantages*) raamistiku strateegiline jätk, mis keskendub peamiselt investorite strateegilistele otsustele investeeringute tegemisel. Teooria võimaldab analüüsida ka turul maha jäänud investoreid, kes üritavad sealsete gigantidega võistelda. (Mathews, 2017)

1.2 Portfelli mitmekesistamise teooria

Moderne portfelliteooria (MPT, Modern Portfolio Theory) on üks olulisemaid ja mõjukamaid teooriaid finantssektoris, mille eesmärgiks on selgitada investorite investeeringute optimeeritud jaotamist selleks, et saavutada parim võimalik tootlus antud riski tasemel. MPT töötati välja 1950. aastatel Harry Markowitzi poolt, kellele omistati töö eest 1990. aastal Nobeli majanduspreemia. Teooria keskendub sellele, et iga investori eesmärk on enda kasumi maksimeerimine olenemata riski suurest ning riski vähendamine oma kapitali laiali jaotamisega. Selle saavutamiseks tuleb kasutada varade vahelisi korrelatsioone ja analüüsida, kuidas erinevad varad reageerivad turutingimuste muutustele. MPT puhul ei ole oluline mitte ainult üksiku vara risk ja tootlus, vaid ka see kuidas need varad portfelliges omavahel seotud on. (Elton, Gruber, 1997)

Portfelli mitmekesistamise teooria on üks MPT põhielementidest, mille eesmärk on seletada, kuidas ja miks erinevate varaklasside kombineerimine portfelliges võib vähendada koguriski. Selle teooria järgi ei tohi riski mõõta ainult ühe investeeringu volatiilsuse järgi, vaid see sõltub kogu portfelli koostisest ja selle komponentide omavahelistest seostest. MPT teooria on viimaste aastatega muutunud aina rohkem aktuaalseks, sest investeeringuid tehakse järk-järgult aina kaalutletumalt. (Folkerts-Landau et al., 1991)

Hea näitena saab tuua 2020. aasta Brexiti, mille tagajärjena hinnati sealseid aktsiaid P/E (*price-to-earnings* – hinna ja kasumi suhe) alusel ligikaudu 40% odavamaks võrreldes Ameerika Ühendriikide aktsiatega ja 20% odavamaks võrreldes Euroopa aktsiatega (Schroders, 2024). Vaadates teisi suhtarve, nagu P/B (*price-to-book ratio* – hinna ja raamatupidamisarvestuse suhe) ja P/S (*price-to-sales ratio* – hinna ja müügi suhe), kaob hinnavahe Euroopa aktsiatega, kuid erinevus USA turuga püsib endiselt. See tähendab, et eksisteerib võimalus, et Suurbritannia turg ei ole odav, vaid USA turg võib olla ülehinnatud (Rathbones Group Plc, 2024).

Jalgpall kui potentsiaalne investeerimisvaldkond on muutunud investorite seas aina populaarsemaks alternatiiviks oma kasumlikkuse maksimeerimisel. 1998. aastal leidsid Dobson ja Goddard, et jalgpalliklubide tulemuslikkus on positiivses korrelatsioonis tuluga ja otseses seoses investeringute mahuga (Dobson, Goddard, 1998). Teisisõnu eksisteerib lineaarne seos klubi tulemuslikkuse ja kasumite vahel – mida edukam klubi, seda tulusam ta investorile on (Smith, Szymanski, 1997).

Sellel teorial on ka miinuseid, sest investeringute mahust sõltuvad ettevõtete sisesed hääleõigused, mis tähendab, et suurematel investoritel on võimalus teha otsuseid eelkõige isiklikust huvist, mitte väikeaksionäride soovist (Shleifer, Vishny, 1997). Muidugi on ka näiteid, kus klubisid juhivad eraomanikud, mis on halvemas finantsseisus kui alternatiivsete omanike struktuuridega klubid (Dimitropoulos, Tsagkanos, 2012).

1.3 Eklektiline paradigma

John H. Dunningu eklektiline paradigma, mida teatakse ka kui OLI mudelit, annab põhjaliku ülevaate välisinvesteeringute olemusest. See hõlmab endast kolme teooriat, milleks on omandi (O – *Ownership advantages*), asukoha (L – *Location advantages*) ja siseturu loomise eelised (I – *Internalization advantages*), mille abil saab kirjeldada välisinvesteeringute tegemist. (Dunning, 1979) Välisinvesteeringute maht Inglise jalgpalli on viimaste aastate jooksul märgatavalt kasvanud, mis on muutnud klubide vahelist võimuvahekorda – jõukas klubi on edukam, sest omab paremaid võimalusi arendada klubi infrastruktuuri ning see läbi ka tulemuslikkust.

Omandi eeliste osas vaatlen investoreid, kellel on materiaalne ülekaal võrreldes konkurentidega kas patentide, brändi või kapitali näol. Suurte jalgpalliklubide edu tulenebki teatud määral nende brändi tugevusest, millel on globaalne atraktiivsus. See võimaldab omanikel ära kasutada oma suurt jälgijaskonda, et leida endale uusi sponsoreid ja seeläbi suurendada enda rahalist võimekust. Samaaegselt on omanikel, kellel on kasutada suurem maht kapitali, võimalus sisse osta uusi staarmängijaid või arendada klubi infrastruktuuri. (Wilson jt., 2013)

Dunningu loodud mudel väidab, et ettevõtted eelistavad investeerimist riikidesse, kus nende tegevus on efektiivsem kui kodumaal, kas tänu ressursside kättesaadavusele või turu suurusele (Dunning, 1979; Hennart, 2012). Teisisõnu asukoha eelised viitavad mingi piirkonna atraktiivsusele, mis on tingitud sealsetest turu tingimustest ja võimalusest. Inglise jalgpall on oma suure jälgijaskonnaga investoritele suurepärase platvorm oma toodete reklaamimiseks. Seda kasutab ära näiteks Etihad Airways, kes toetab Manchester Cityt, reklaamimaks enda lennufirmat (Bridgewater, Chance, 2020).

Viimase eelisenä tõi Dunning (1979) välja siseturu loomisega seotud eelised, milleks on ettevõtete otsus teha otsene välisinvesteering või siseneda uuele turule, et maksimeerida enda tegevuse efektiivsust ja säilitada kontroll selle üle. Sellele teooriale panid aluse 1976. aastal Buckley ja Casson (1991), kes keskendusid siseturul ettevõtete tegevuse optimeerimisele ettevõttesiseste kulutuste ja riskide vähendamise ja kontrolli suurendamise läbi. Jalgpalli näitel saab välja tuua omanike otsuse omada otsest osa klubist, et veenduda enda investeeringu tulemuslikkuses. Tegevuste sisemine juhtimine võib viia paremate finantstulemusteni, nagu on näidanud välismaiste investorite finantsmõjutused klubide kasumlikkusele (Rhode, Breuer, 2016)

Olgugi, et Dunningu eklektiline mudel hõlmab kolme teooriat, eristab ta siiski nelja välisinvesteeringu liiki, milleks on ressurssi, turgu, efektiivsust või strateegilisi varasid otsivad investeeringud. Dunning leidis, et investeeringutüüp tuleb esimesena kindlaks teha, et siis edasi analüüsida missugused eelised (OLI) tal konkurentide ees on. (Dunning, 2000)

Ressursse püüdvad investeeringud on huvitatud sihtriigi ressurssi olemasolust ja kättesaadavusest. Turgu otsivate investeeringute puhul otsib investor ligipääsu uuele turule, mis võimaldaks tal suurendada oma müüginumbreid. Efektiivsuse all näeb investor võimalust soodsamalt teises riigis oma tegevuse toimimist, seda siis näiteks läbi väiksemate transpordikulude. Viimaseks on strateegilistele varadele keskenduvad investeeringud, mille ajendiks on üldiselt soov omandada uusi teadmisi, tehnoloogiaid või patente. (Dunning, 2000)

Kokkuvõtlikult kajastab Dunningu OLI mudel tõhusalt tegureid, mis kirjeldavad otseseid välisinvesteeringuid Inglise jalgpalli. Omandieeliste näol on tegemist investorite ekspertiisi ja ressurssidega, asukoha eelised teevad Inglise jalgpalliliiga üleüldiselt atraktiivseks ja siseturu loomise eelised seletavad klubide kasumlikkuse tõstmist läbi suurema kontrolli omamise klubisiseste tegevuste puhul.

1.4 John A. Mathews' LLL raamistik

John A. Mathews' tutvustas 2002. aastal sellist terminit nagu "*Dragon Multinationals*," kirjeldamaks uusi rahvusvahelisi ettevõtteid sellistest riikidest nagu Brasiilia, India või Hiina (Mathews, 2002). See teooria keskendub just nii-öelda arenevatele turgudele seetõttu, kuna nad peavad edu saavutamiseks kasutama teistsuguseid strateegiaid. Mathews, olles seda teooriat üle 10 aasta uurinud, tuli välja uue raamistikuga, milleks on LLL raamistik. Selle põhiteguriteks on sidusus (*Linkage*), mõjuvõim (*Leverage*) ja õppimine (*Learning*) ning nende tegurite abil proovis Mathews seletada rahvusvaheliste ettevõtete tegevuse struktureeritust. (Mathews, 2017)

Sidusus (*Linkage*) viitab investorite oskustele luua tugevaid sidemeid kohalike ettevõtete, valitsuste ja teadusasutustega, mis oleks võimelised andma neile eelist sealses majanduses (Mathews, 2017). Välisinvestorid, kes kasutavad seda strateegiat, otsivad kohalikke partnereid ja/või võimalusi oma tarneahelat arendada, et suurendada kohalolekut turul ning omandada teavet ja ressursse, mida nad ise ei pruugi omada. Näiteks võib investor kasutada kohalikke teadmisi või kohalike ettevõtete infrastruktuuri oma tegevuse arendamiseks. Manchester City omanik (Araabia Ühendemiraadid) on tänu oma sidemetele suutnud leida globaalseid partnereid, mis võimaldab neil jõuda rohkemate toetajateni. See omakorda tõstab nende käivet, mis võimaldab pidevalt arendada klubi taset, ostes sisse maailma ihaldatumaid mängijaid. (Bull, Whittam, 2016)

Mõjuvõim (*Leverage*) tähistab võimalust kasutada oma olemasolevaid ressursse või võimekust globaalses kontekstis, et saavutada suuremat mõju kohalikel turgudel. Välisinvestorid võivad kasutada oma kapitali, tehnoloogia taseme või brändi mõju, et mõjutada turu arengut ja edendada oma positsiooni. (Mathews, 2017) Selle strateegia puhul on oluline, et investoril oleks piisav kontroll kohalike ressursside üle, et kasutada oma eeliseid õigesti ära ja kindlustada oma koht sealsetes turutingimustes. Inglise liiga puhul võib rahalist mõjuvõimu tõlgendada ka kui majanduslikku dopingut. Omanikud, kellel on suur kapital, omavad eelist teiste ees, sest neil on rohkem võimalusi arendada klubi läbi uute mängijate ostmise või klubi infrastruktuuri parandamise. (Iorwerth jt, 2017)

Õppimine (*Learning*) viitab teadmiste ja oskuste omandamisele, mis tulenevad välisinvesteeringute tegemisest. Välisinvestoritel avanevad uue võimalused õppimaks uusi tehnoloogiaid, juhtimispraktikaid või teadusuuringute ja arenduste meetodeid kohalikelt ettevõtetest. Samuti avardavad nad oma arusaama kohalikest turgudest ja kultuurilistest eripäradest, mis on oluline pikaajalise edu tagamiseks. (Mathews, 2017) Chelsea FC uued omanikud (USA) sisenesid 2022. aastal Inglise jalgpalli suuremahuliste investeeringutega, ostes kokku erinevaid mängijaid olenemata nende kokkusobivusest olemasolevate mängijatega. Kui varem peeti Chelsea FC klubi Inglise suure kuuku liikmeks, siis uute omanike otsuste tõttu kannatas ka klubi tulemuslikkus ja pärast Roman Abramovichi lahkumist on klubi tase olnud konstantses languses isegi vaatamata sellele, et klubisse investeeriti palju. Näüdseks, kui Abramovichilt klubi ostnud omanikud on juba mõnda aega klubi juhtinud ja Inglise kultuuriga kohanenud, on ka klubi tulemused paremaks läinud. (Bottas, 2024)

Teisisõnu keskendub Mathews' loodud raamistik dünaamilisele protsessile, mis ei ole ainult kapitali liikumine, vaid hõlmab endas ka teadmiste ja oskuste vahetamist, suhete

loomist globaalsel tasandil ja enda mõjuvõimu kasutamist. LLL raamistik pakub rohkem arengu ja koostöö orientatsiooniga lähenemist, samas kui Dunningu OLI mudel pakub peamiselt majanduslikult orienteeritud analüüsi välisinvesteeringute kasumlikkuse ja strateegiate kohta. (Mathews, 2017)

2. Välisinvesteeringuid kirjeldavad motiivid

Välisinvesteeringud on oluline osa tänapäeva globaalsest majandusest, millel on ulatuslikud mõjud riikide arengule ja konkurentsivõimele. Vaatamata sellele, et investeeringud võivad tuua kaasa positiivseid muutusi, nagu töökohtade loomine ja tehnoloogia levik, on motiivid nende taga tihti erinevad. Nende motiivide mõistmine on oluline, et hinnata, kuidas välisinvesteeringud võivad mõjutada riigi majandust ja ühiskonda laiemalt. Selles peatükis eristan välisinvesteeringute majanduslikke ja mittemajanduslikke tegureid ning analüüsin, kuidas need tegurid mõjutavad investorite otsuseid ja strateegiaid investeeringute tegemisel Euroopa jalgpalli.

2.1 Majanduslikud tegurid

Majanduslikud motiivid on välisinvesteeringute juures tihti määrava tähtsusega, kuna investorid (ja ettevõtted) püüavad oma tegevuse kaudu saavutada kasumlikkust, enda turuosa suurendamist ja konkurentsieeliseid globaalses majanduses. Erinevad majanduslikud tegurid suunavad ettevõtteid tegema välisinvesteeringuid, sõltuvalt nende strateegilistest eesmärkidest. Turuotsing (*market seeking*) on üks peamisi motiive, kus ettevõtted investeerivad uutesse turgudesse, et suurendada oma kohalolekut ja seeläbi saavutada parem juurdepääs kohalikele tarbijatele. Strateegiliste ressursside otsimine (*strategic-asset seeking*) viitab sellele, et ettevõtted otsivad välisinvesteeringute kaudu ligipääsu väärtuslikele teadus- ja arendustegevuse ressurssidele, brändidele või tehnoloogiatele, mis aitavad neil tugevdada oma konkurentsivõimekust. Tõhususe otsimine (*efficiency seeking*) keskendub sellele, et investeeritakse riikidesse, kus tootmis- ja tegevuskulud on madalamad ning seeläbi saavutatakse suurem efektiivsus ja väiksemad kulutused. Viimaseks teguriks võib lugeda ressursside otsimist (*resource seeking*), mis viitab investeeringutele, mis on suunatud loodusvarade, nagu nafta, muud maavarad või toormaterjalid, ligipääsu tagamiseks. (Letto-Gillies, 2019; Dunning, 2000)

Tabel 1.

Otseste välisinvesteeringute tegurite tutvustus vastavalt investeeringu tüübile

OVI tüüp	Mõjutavad tegurid
----------	-------------------

Turgu otsiv (<i>market seeking</i>)	Turu suurus, kodumaiste turgude kasv, tööjõuhind, infrastruktuuri tase, institutsionaalne pädevus, valitsuse makroökonomilised seadused ja regulatsioonid
Strateegilisi varasid otsiv (<i>strategic-asset seeking</i>)	Teadmistega seotud varade olemasolu (tehnoloogia- ja juhtimisalane ekspertii), turgude ja varade geograafiline hajutatus, hind ja kättesaadavus, koostöö sobilikele ettevõtetele, ligipääs erinevatele kultuuridele ja süsteemidele
Efektivsust otsiv (<i>efficiency seeking</i>)	Tootmiskulud, kvaliteetne ja pädev tööjõud, tööstuse konkurentsivõime, makroökonomilised seadused ja regulatsioonid, innovatsiooni ja teadmiste areng, spetsialiseerumine klatri siseselt
Ressursse otsiv (<i>resource seeking</i>)	Ressursside kättesaadavus, hind ja kvaliteet, töötlus- ja turundusvõimekus, infrastruktuuri areng, koostöö partnerite kättesaadavus

Allikas: Dunning (2000), Ietto-Gillies (2019)

Eelnevalt toodud tegurite puhul on tegemist üldiste investeringute teguritega; järgnevalt kirjeldan spetsiifilisemaid majanduslikke tegureid, mis aitavad seletada lahti investeringuid jalgpalli.

Esimeseks majanduslikuks teguriks on äritaju (*business acumen*), mis kujutab endast investorite oskust tuvastada uusi võimalusi ning riske, mis ei ole kõigile kohe nähtavad. See tähendab, et investor käitub oma kogemuse ja intuitsiooni pealt ning teeb otsused vastavalt sellele. Hea ärivaistuga investor saab aru, kus ja mis turu osas on tal kõige väiksem risk ja samaaegselt kõige suurem võimalus kasu teenida. Jalgpalli puhul vaadatakse USA investoreid kui suurimate kogemustega turundajaid, kes suudavad klubisid läbi enda turundusoskuste kasumlikumaks teha. Näiteks Manchester United'i klubist on tehtud üks maailma suurimaid brände ja seda kõike läbi uue omaniku turunduskogemuse, kes 2005. aastal klubi omandamisel leidis, et klubi oli väga alaväärtustatud. (Jones, 2014)

Investorid jälgivad ka jalgpalliliigade käivet - näide suure viisiku (Inglismaa, Hispaania, Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa) jalgpalliliigade käibe põhjal. 2022-23 hooaja viie suurima liiga kogukäive oli 19,6 miljardit eurot ning selle kasv võrreldes eelmise hooajaga oli 2,3 miljardit eurot (14%). Viiest suurima käibega oli endiselt Inglise liiga, mille käive oli peaaegu 7 miljardit, teisel kohal Saksamaa liiga 3,8 miljardiga ja talle järgnes Hispaania liiga 3,5 miljardiga. (Deloitte, 2024) Võrreldes 2007-08 hooajaga, kus viie liiga käive oli kokku 7,9 miljardit eurot, on kasv olnud tohutu (Deloitte, 2007). See näitab, et

Euroopa jalgpall on endiselt arengu tõusuteel, ehk heaks sihtmärgiks investoritele, kes otsivad uut turgu.

Olgugi, et need näitajad on olulised, võib Lähis-Ida investorite puhul seostada nende soovi osta jalgpalliklubi lihtsa sooviga mitmekesistada oma portfelli ja seeläbi suurendada enda kasumlikkust muul moel kui naftaäri. (Jones, 2014)

Majanduslike tegurite alla tuleb arvestada ka klubi kättesaadavus, ehk mis olukorras klubi hetkel on – võlad, fännide rahulolu või koguni klubi müügis olek (Jones, 2014). Mitmed klubid vahetasid 2008. aasta majanduskriisi mõjutustel omanikku, sest eelnevad omanikud jäid kahjumisse ning ei suutnud enam klubi vajadusi rahuldada. Leidub ka klubisid, kus omanik on lihtsalt otsustanud klubi maha müüa. Nii juhtus 2003. aastal kui Roman Abramovich ostmise üheks põhjuseks klubi müügis oleku välja tõi. (Rohde, Breuer, 2016)

2.2 Mittemajanduslikud tegurid

Välisinvesteeringud ei ole alati ajendatud (ainult) majanduslikest motiividest, tihti mängivad olulist rolli mittemajanduslikud tegurid, mis on seotud sotsiaalsete, poliitiliste ja kultuuriliste kaalutlustega. Ettevõtted või riigid teevad välisinvesteeringuid selleks, et tugevdada oma institutsionaalset positsiooni või järgida kindlaid seadusandlikke või regulatiivseid eesmärke (institutsionalism). Motiiviks võib olla ka silmapaistev tarbimine (*conspicuous consumption*), kui ettevõtted või riigid investeerivad prestiižsetesse projektidesse või valdkondadesse, et seeläbi näidata oma jõukust ja/või oma sotsiaalset staatust (Veblen, 1899). Samuti võib tegemist olla positsioonikaubaga (*positional good*), kus investeerimine mõnda ressursi või ettevõttesse on seotud mitte ainult rahalise kasu, vaid ka teatud sotsiaalse positsiooni saavutamise ja saamisega. Poliitilised motiivid võivad hõlmata soovi tugevdada diplomaatilisi suhteid või edendada geopoliitilisi huve, mis ei pruugi olla otseselt seotud majandusliku kasu saamisega. Lisaks võivad välisinvesteeringud olla seotud trofeevara (*Trophy Asset*) soetamisega, kus investeeringu eesmärgiks on omandada strateegiliselt olulisi või prestiižseid varasid, mis tõstaksid investori mainet. Lõpuks võib teatud juhtudel olla tegemist kasulikkuse maksimeerimisega (*Utility Maximisation*), kus eesmärgiks ei ole pelgalt rahaline kasu, vaid näiteks sotsiaalne rahulolu või organisatsiooni sisemine väärtus, mida investeeringud endaga kaasa toovad. (Jones, 2014; Dunning, Zhang, 2008) Eelnimetatud on mittemajanduslikud tegurid üldiselt, jalgpalli kontekstis näen oluliste teguritena klubi atraktiivust ja sellega kaasnevat prestiiži, reklaamivõimalusi ning poliitilisi ja regulatiivseid tegureid.

Inglise Premier League, olles maailma enimvaadatud spordiliiga, pakub investoritele klubisid suure fännibaasi, meediakajastuse ja brändidega. See tähendab, et investoritel on võimalus olla igapäevaselt nähtav väga suurele vaatajaskonnale, mis võimaldab neil reklaamida ennast või enda ettevõtteid. Hea näitena saab tuua Qatar Airwaysi, kes on ametlik sponsor paljudel klubidel ning sellest aastast ka UEFA Champions League partner. Nemad pakuvad klubidele transpordivõimalusi ja saavad vastu tugeva meediakajastuse, mis suurendab nende käivet. (Bridgewater, Chance, 2020)

On ka omanikke, kes ostavad klubisid enda sportlikust huvist, ehk keda ei huvita niivõrd kasum, mis klubi omamisega võib kaasneda, vaid hoopis see prestiižne staatus. Neid nähakse kui edukaid äritegelasi, kellel tänu klubi omamisele avanevad uued võimalused äritegemiseks ka teistes valdkondades. Sarnaselt võib ka klubisid vaadata kui trofeesid, mis ilustavad omaniku brändi ja imagot – mida edukam on klubi, ehk mida rohkem on tal karikaid, seda parem on omaniku imago. (Jones, 2014)

Nagu eelnevas lõigus välja toodud, siis klubi omamine avab omanikele uusi võimalusi. See tähendab, et välisinvestoril on võimalus „jalg uksest sisse saada“, mis toob endaga kaasa ka mingil määral poliitilise puutumatus. Klubi omamisega võib kaasneda pikemas perspektiivis ka uus kodakondsus Euroopa riigis, mis võib olla ahvatlev näiteks Lähis-Ida või Aasia investoritele. Lähis-Idast rääkides tuleb mainida ka investorite eesmärki parandada piirkonna/riigi imagot ja seeläbi suurendada turismi. (Jones, 2014)

Kindlasti ei saa mainimata jätta Euroopa liigade tugevaid regulatsioone, mis tagavad klubide stabiilsuse, läbipaistvuse ja konkurentsivõime. Neist tuntumaks peetakse UEFA *Financial Fair Play* (FFP) regulatsiooni, mis piirab klubide kulutusi, et vältida liigseid võlgu ja ebavõrdseid tingimusi võrreldes konkurentidega (Ahtiainen, Jarva, 2020). Inglise liigal on lisaks enda õigusraamistik, mis seab kindlad kohustused ja piirangud klubidele (näiteks õigeaegsed finantsaruanded, et vältida rahapesu ja muud ebaseaduslikku tegevust). Inglismaal saab välisinvestor omada enamusõigust ning see on ka ilmselt põhjus, miks sealsed klubid on ostjate silmis väärtuslikumad võrreldes näiteks Saksamaa jalgpalli liiga klubidega. (Jones, 2014)

2.3. Varasemad tulemused ja uuritavate kaasuste tutvustus

Jones (2014) leidis, et kolme uuritava klubi (Manchester United, Manchester City, Fulham) puhul kasvas käive, kui sinna tekkis välisinvestor. Manchester Unitedi kasutas Glazerite perekond oma omandialaseid oskuseid, et tekitada klubile uusi kommertslepingud. Fulhami klubi suutis tänu investeringutele tõsta oma taset ja seeläbi tõusid nad madalamatest liigadest ülespoole tõstes ka oma kasumlikkust läbi sealt saadavate preemiatega. Manchester

City puhul oli tollal peamiseks tulude kasvu tingimiseks uus teleleping, mis jõustus 2007. a suvel. Jones leidis, et välismaised klubijuhid tõstsid klubi finantsilist võimekust.

Lassas (2021) leidis, et Inglismaa jalgpall on polariseerumas - rikkamad klubid saavad ainult rikkamaks (nt liiga võitmine), kuid vaesematel klubidel on peal uute investeeringute otsimise piirangud (*Financial Fair Play* – FFP). UEFA on aastaid proovinud tasakaalustada neid piiranguid, kuid momendil on olukord veel selline, kus suurematel ongi võimalus rohkem turul kapitali liigutada ja seeläbi endale rohkem staarmängijaid soetada. See vähendab võimalusi näha sellist utoopilist tulemust nagu Leicester City tiitlijooks oli 2015-16. hooajal.

Jonesi (2014) ja Lassase (2021) töö puhul on näha seda, et investorite huvi Inglismaa klubidesse järjest kasvab ning välisinvesteeringute mõju on klubides kasvanud.

Nagu sissejuhatuses mainisin, siis selle töö raames keskendun kolmele investori päritolu asukohale, milleks on USA, Lähis-Ida ja Aasia. Seda seetõttu, et neist riikidest on Inglise jalgpalli palju investoreid, kuid piirkonniti nende motiivid erinevad ja antud uurimus tegeleb nende erinevuste välja selgitamise ja kirjeldamisega.

Joonis 1. Klubide omanikuvahetuste ajatabel. Koostatud graafilise disaini rakenduses Canva

Allikas: Lisa A

Esimese grupina vaatan USA investoreid, kes omavad kolme suurklubi kuuest, milleks on Chelsea FC, Liverpool ja Manchester United. Nende klubide praeguste omanike puhul on näha, kuidas USA turundusstrateegiatega kursis olevad isikud on tulnud Euroopasse ja läbi oma teadmiste kasutamise kasvatanud klubide käivet. Chelsea FC oli paar aastat tagasi sunnitud omaniku vahetama, kui endine omanik (Roman Abramovich, Venemaa) oli sunnitud enda armastatud klubi maha müüma, seda siis poliitilistel põhjustel. Abramovichi puhul oli tegemist äärmiselt jõuka inimesega, kes ostis jalgpalliklubi sportlikust huvist (ei saa välistada ka prestiiži eesmärki). Chelsea polnud tema ainuke valik - agent pakkus talle ka Manchester Unitedit ja teisi klubisid, kuid lõpuks sai määravaks see, et Chelsea FC oli müügis, kuna eelnevatel omanikel olid rahalised raskused.. (Bazzi, 2019; Jones, 2014)

Järgmise grupina vaatan Lähis-Ida investoreid, kelle puhul on suures pildis tegemist investoritega, kes soovivad oma portfelli mitmekesistada. Kaheks suurimaks Lähis-Ida poolt rahastatud klubiks on Manchester City ja Newcastle United. Mõlema klubi puhul on näha, kuidas uue omanikuga kaasnesid suured rahavood, mis tõstsid klubi taset märgatavalt. City näol on täna tegemist maailma ühe kõige tugevama klubiga ning Newcastle United (omanikud alates 2021. aastast) puhul on näha, kuidas iga hooaja lõpuks on klubi positsioon paranenud. (Jones, 2014; Kearns jt, 2023; Nober, 2022)

Viimase grupina on minu huvigrupiks Aasia investorid, kelle klubid Inglise kõrgliigas on Leicester City (Tai) ja Wolverhampton Wanderers (Hiina). Lisamärkusena, et Manchester City puhul oli eelmine omanik endine Tai peaminister, kes soovis tänu jalgpalliklubi omamisele põgeneda Inglismaale poliitilise vastutuse eest. Aasia, olles suurima populatsiooniga kontinent, omab suurt potentsiaali enda turundusvõimalustega ning sealsed investorid seda võimalust ka kasutavad. (Jones, 2014; Cook, 2016)

3. Inglise jalgpalli tehtavate välisinvesteeringute analüüsi tulemused

3.1 Metoodika, kodeerimine ja andmete tutvustus

Empiirilises osas valisin töö läbiviimiseks kvalitatiivse lähenemise ning minu peamiseks meetodiks on tekstianalüüs kaasuste põhjal, mille käigus üritan luua seoseid ning kategoriseerida uute omanike motiive ja argumente, mis olid ajendiks klubi soetamisele. Kaasuste põhine analüüs võimaldab uusi empiirilisi avastusi uurida põhjalikult ja detailirohkelt ning seeläbi siduda neid olemasoleva teooriaga, mis omakorda lihtsustab motivatsioonide tõlgendamist tekstimaterjalides (nt Vissak, 2010).

Empiirilise osa analüüs toimub tekstianalüüsi vormis (intervjuud ja arvamusartiklid) ning meediaväljaande valikul lähtusin järgmistest faktoritest nagu sisu kvaliteet, ajalehe usaldusväärsus, objektiivsus ja tasuta ligipääs. The Guardian ilmestus konkurentide seast

eelkõige oma kvaliteetse ja põhjaliku sisuga, võimaldades tõhusalt uurida investorite tegelikke motiive, strateegiaid ja nende mõju Inglise jalgpallile. Konkurendid, nagu The Times või Financial Times võivad kohati omada küll spetsiifilisemat infot, kuid sageli on artiklid maksemüüri taga, mis tähendab, et kõigil puudub neile ligipääs. Olgugi, et kättesaadav info on mingil määral vasakpoolse maailmavaate poole kallutatusega (Ad Fontes Media, 2025), siis eelistasin töö koostamisel avatud materjalide kasutamist. Sarnase valiku tegi näiteks ka oma doktoritöös Gabrielyan (2024), kes leidis samuti, et avatud juurdepääs võimaldab kõigil infoga ühtemoodi kursis olla. Lisaks leidub The Guardiani kasutamisest ka näiteid teistel teemadel, näiteks kasutati The Guardianit oma uurimistöös keskse tekstiallikana just seetõttu, et tegemist on rahvusvaheliselt silmapaistva meediaväljaandega (Chandra, jt., 2025).

Andmete analüüsimiseks valisin programmi NVivo 15, mis võimaldab süstemaatiliselt kodeerida ja kategoriseerida suurt hulka tekstilisi andmeid. Selle abil saab välja tuua korduvad teemad, mustrid ja investorite motiivid ning neid siis visuaalselt kuvada ja põhjalikult analüüsida. NVivost on võimalik tulemustest luua klasteranalüüs, mis kuvab endas paare, mis omavad omavahel seoseid ning ka motiivide sageduse graafilist pilti. Nende abil saab kokku viia investorid ja/või päritolumaad erinevate teguritega.

Eelmises osas mainiti lühidalt klubisid ja omanikke, keda töö raames analüüsima hakkam, kuid nüüd teen seda täpsemalt. Inglise jalgpall on väga populaarne ning ka madalama taseme liigad on välisinvestorite silmis populaarsust kogumas (Williams, 2016). Olgugi, et suurem osa Inglise Premier liigast on juba välisomanike käes, valisin just need klubid, sest nende omanikud on mingil määral teistele eeskujuks, olles kas oma piirkonna esimesed või on nad moderniseerinud tänapäevase klubi kuvandi väljapool Euroopat.

Artiklite ja klubide valikul jäi ajaraamistikuks 21. sajand, sest osadel klubidel on samad omanikud juba pikemat aega, mis tähendab, et mõne klubi puhul jäävad artiklid kaugemasse aega kui teised. The Guardiani andmebaasis on kõik varasemad artiklid või intervjuud endiselt kiiresti kättesaadavad ning nende valikul põhinesin peamiselt “üleminekut” kirjeldavatel inglise keelsetel sõnadel, mis on välja toodud järgnevas tabelis (vt. Tabel 2).

Tabel 2.

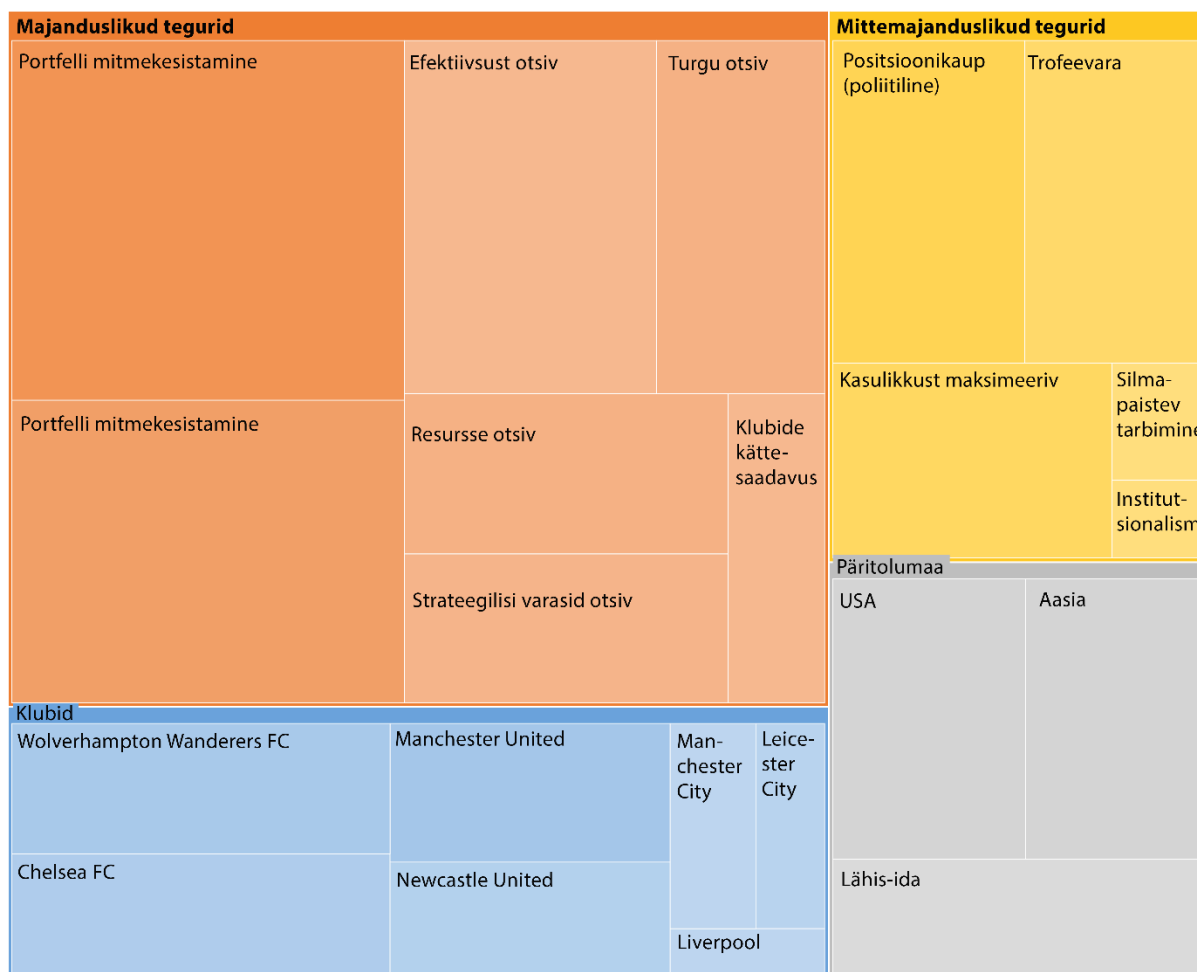
Otsingusõnade ja nende kasutamise põhjenduste tabel.

Otsingusõna(de) kombinatsioon	Põhjendus (miks valitud)
Foreign Premier League ownership	Saada üldisem pilt Inglise liiga välismaistest omanikest
Chelsea FC - “takeover,” “USA ownership,” “new owner”	Fokusseeritud Chelsea FC omanikuvahetuse uudistele. Üldised USA motiivid
Manchester City - “takeover,” “Saudi ownership,” “new owner”	Fokusseeritud Manchester City omanikuvahetuse uudistele. Üldised Lähis-Ida motiivid
Manchester United - “glazers takeover,” “takeover,” “USA ownership,” “new owner”	Fokusseeritud Manchester United’i omanikuvahetuse uudistele. Üldised USA motiivid
Newcastle United - “takeover,” “Saudi ownership,” “new owners”	Fokusseeritud Newcastle United’i omanikuvahetuse uudistele. Üldised Lähis-Ida motiivid
Liverpool FC - “takeover,” “USA ownership,” “new owners”	Fokusseeritud Liverpooli omanikuvahetuse uudistele. Üldised USA motiivid
Wolverhampton Wanderers - “takeover,” “Asian ownership,” “new owners”	Fokusseeritud Wolverhampton Wandersi omanikuvahetuse uudistele. Üldised Aasia motiivid
Leicester City - “takeover,” “Asian ownership,” “new owners”	Fokusseeritud Leicester City omanikuvahetuse uudistele. Üldised Aasia motiivid

Allikas: Autori koostatud

Isegi, kui artiklite valimisel oli otsingusõnu palju, olid kasutatavad tulemused korduvad. Selleks, et filtreerida, millised artikleid oli mõistlik kasutada, lähtusin artiklite teema aktuaalsusest. Mõne artikli puhul piisas uue omaniku ühest või kahest lausest, et seda enda teemaga siduda, kuid oli ka artikleid, mis olid mahukad, kuid sisulist väärtust need tööle ei lisanud. Kasutatud artiklite nimekirjaga tutvumiseks vt. Lisa A.

Järgmise sammuna lõin sõnapilve, mis illustreerib artiklites korduvad sõnu ja termineid (vt. Joonis 2). Siin on esile tõstetud erinevaid sõnu nagu “*fans* (toetajaskond),” “*league* (liiga),” “*football* (jalgpall),” mis on klassikalised jalgpalli kirjeldamisega kaasnevad sõnad, kuid samaaegselt leiab siit ka sõnu, mis on fokusseeritud majanduslikule taustale nagu “*investments* (investeeringud),” “*fund* (fond),” “*financial* (finantsiline)” ja “*ownership*

Joonis 3. Esialgsed Nvivo 15 tulemused.

Allikas: Koostatud programmis NVivo 15. Andmebaas Lisas A.

Analüüsi käigus selgus, et enamjaolt on omanikud rikastunud spordivälisel alal, kuid nüüd otsitakse nõ „edevusprojekte“ (*vanity project*), millega enda portfelli mitmekesistada või enda sotsiaalset staatust parandada. See tähendab, et peaaegu kõik investorid on mingil määral ajendatud soovist oma portfelli mitmekesistada ning seda tõestab ka kõige tumedam värvitoon majanduslike tegurite kastis. Majanduslike tegurite seast kerkis esile ka ärivaist (*business acumen*), ehk uued omanikud nägid võimalust läbi efektiivsuse või erinevate ressursside rakendamise klubi kasulikkust tõsta. Kui vaadata klassikalisi OVI tüüpe, ehk erinevaid ajendeid, siis efektiivsust ja turgu otsivad investeeringud, olid neist populaarseimad tegurid. Efektiivsuse näol nägid investorid võimalust läbi infrastruktuuri arendamise tõsta klubi tulemuslikkust. Manchester City esimees Khaldoon al-Mubarak kirjeldas klubi tingimustega esmatutvumist nõnda: „City’s oli kiireid lahendusi ja võite, mida me saime teha, nagu näiteks jõusaali ja meditsiiniastutuse remont – me pidime tegema seda kiiresti, sest

tingimused olid lihtsalt vastuvõetamatud“ (Conn, 2009). Turu otsimise näol nägid investorid võimalusena uut turgu, kus ennast või enda ettevõtet reklaamida. Hiina investor Jeff Shi kommenteeris Fosun Gruppi otsust jalgpalli tiim osta järgnevalt: „Jalgpall on kogemas suurt tõusu Hiinas ja see on muidugi ka Inglismaa rahvusport. Meie strateegia osana on igati loogiline osta suurepärase jalgpalliklubi“ (Press Association, 2016). Neist vähem esines ressursi ja strateegilisi varasid otsivaid investeeeringuid. Olgugi, et klubi bränd ja globaalne haare on märkimisväärne ressurss või strateegiline vara, siis neid ajendeid esines investorite seas vähem kui teisi. Klubi müügis olek esines vaid üksikutel ning seda siis ka ainult seetõttu, et eelnev omanik oli sunnitud klubi müüki panema. Nii juhtus ka Chelseaga, kui klubi pikaaegne omanik Roman Abramovich oli sunnitud Ukraina-Venemaa konfliktitõttu klubi maha müüma (Steinberg, 2022). Todd Boehly puhul on tegemist indiviidiga, kes oli selleks ajaks juba korduvalt tulemusteta üritanud endale klubi osta ning selle võimaluse tõttu sai temast Chelsea juhtivfiguur. Huvi prestiižika klubi vastu sõnastas ta järgnevalt: „Jalgpall on maailma kõige suurem sport. See kirg, mis toetajaskonnal on spordi ja tiimide vastu, on võrratu“ (Graham, 2022).

Mittemajanduslike tegurite seast pürgisid esile positsioonikaup (sh poliitilised ajendid) ja trofeevara, ehk nii-öelda sotsiaalse positsiooni saavutamine ja klubi omamisega kaasnev prestiižne imago. Lähis-Ida investorid kasutasid klubiomamisega kaasnevat staatust ja hüvesid enda riigi esile tõstmiseks. Manchester City omanikku, šeik Mansouri, kommenteeris klubi esimees nõnda: „Siinse ja Araabia maailma vahel on teatav „silla ehitamise“ ja vastastikuse mõistmise element. Šeik Mansour on suur jalgpalli toetaja ning ta jälgib seda väga tähelepanelikult ning arvan, et ta on koguaeg soovinud omada Euroopa klubi ning võtta ja ehitada see üheks maailma parimaks. Klubi omamisega kaasneb ka hea rahulolu, kuid sellest olenemata on ta ikkagi taibukas äriees“ (Conn, 2012). Märkimisväärne on ka kasulikkuse maksimeerimise ajend, ehk kuidas investorid ei otsi pelgalt rahalist kasumit, vaid ka sotsiaalse rahulolu või organisatsiooni sisemise väärtuse kasvu, mis investeeeringutega kaasneb. Seda mainis intervjuus ka Liverpooli toleaegne esimees Martin Broughton: „NESV ostab Liverpooli, et tagada klubile tugev finantsalus ja jätkata selle rahvusvahelist arendamist. See on hea tehing, mis lahendab põhjalikult klubi kiireloomulise võlaprobleemi ning peaks andma töötajatele, mängijatele ja fännidele suurt kindlustunnet Liverpool FC tuleviku suhtes“ (Press Association, 2010b). Silmapaistvat tarbimist ja institutsionalismi esines tulemustes vähe, mis teeb neist ebaolulised tegurid tulemuste tõlgendamisel. Tulevikus tuleks need tegurid asendada millegi paremaga, mis mõjutaks tulemusi täpsemalt.

Ameerika investorite sissevool Inglise jalgpalli on iga aastaga kasvamas ning analüüsitud allikate põhjal on näha ka ühiseid mustreid. Glazerite perekond, kes omab Manchester Unitedi jalgpalliklubi, on olnud juba aastakümneid eeskujuks teistele sellega, kuidas klubist sportlikest tulemustest olenemata enda investeeringute pealt siiski kasumit ikka teenida. Klubi tulemuslikkus on viimaste aastate jooksul järk-järgult langemas, kuid sellest sõltumata on omanike dividendid väga kõrged (Conn, 2018). Nende näol on tegemist suuresti brändi võimaluste ära kasutamisega, mis tähendab, et klubi peamine kasumlikkus pärineb muudest teguritest, mitte spordialasest tulemuslikkusest. Kui muidu oleks fännide pahameel omanikud klubist välja tõrjunud (Conn, 2016), siis Glazerite näol on tegemist tarkade ärimeestega, sest eelmisel aastal müüsid nad 25% osaluse klubist Inglise jalgpalli entusiastile Sir Jim Ratcliffe'ile. Müügi võlu seisnes selles, et Glazerite valdusesse jäi klubi enamusotsustusõigus. Miks peaksid nad klubi maha müüma, kui see neile passiivselt raha sisse toob?. (Jackson, 2024; Staff and agencies, 2005; Timms, 2024)

Kui United'i puhul on suures pildis tegemist investeeringult rahalist tootlust otsivate motiividega, siis USA turul vaadatakse ka selliseid investeeringuid nii-öelda edevusprojektidena (*vanity*), mis tähendab, et investorid ostavad klubisid teistel eesmärkidel. Chelsea omanikuvahetuse puhul oligi Todd Boehly jaoks algselt tegemist edevusprojektiga, sest ta omas juba mitut erinevat spordiklubi USAs (Steinberg, 2022c), kuid Inglise jalgpall oli tema silmis loogiline samm, sest püüpanäo hommikud olid USA telekanalite kavades vabad ning tema ärivaist tundis seal võimalust. Seda väljendas Boehly järgnevalt ka intervjuus Bloombergile: „Üks suurepäraseid asju Premier League'i puhul on see, et Ameerikas näidatakse mängu laupäeva hommikul. Nii on tegemist ajaga, mil teisi suuri ülekandeid ei toimu ning nüüd on see ajavahemik täielikult Premier League'i poolt hõivatud.“ (Graham, 2022) Selliste investorite puhul nagu Todd Boehly saab välja tuua mehe pealehakkamise proovida läbi lüüa erinevatel aladel, sest kui portfelli on lai, siis pankrotioht on väiksem. Boehly on pannud suurt rõhku klubi infrastruktuuri parandamisele ning selleks on loonud ta Chelseale ka mitmik-klubi süsteemi Prantsuse jalgpalli klubiga Strasbourg, kuhu on tal võimalik Chelsea noormängijaid mängima ning arenema saata (Steinberg, Aarons, 2023). Praeguseks on edevusprojekti idee Boehlyl mingil määral kadunud, sest avalikkuse eest on ta põgenenud.

Kas see võib tähendada, et USA investoritel puuduvad oskused selliste klubide juhtimiseks? See võib tunduda reaalse oletusena, sest Chelsea ja United'i puhul on tõesti tegemist mingil määral ülesannete edasi delegeerimisega ning investeeringutelt kasu saamisega, eriti kui võrrelda neid Liverpooli klubiga, kes osutus tänavuse (2024-2025)

hooaja võitjaks. Liverpooli klubi puhul on tegemist väga hierarhilise omanike süsteemiga, kus omanike grupp FSG (varasemalt NESV) on rollid omavahel väga selgelt eristanud. Igal liikmel on oma vastutused ja kohustused, et klubi vastaks fännide poolt püstitatud standarditele. Märkimisväärne on ka see, et kui klubi osteti kunagi (2010. aastal) 300 miljoni naela eest, siis nende esimeseks eesmärgiks oli vabaneda klubi varasematest võlgnevustest, et seejärel kogu sissetulev raha klubi taseme parandamiseks kulutada. (Press Association, 2010b) Seda mainis intervjuus ka Liverpooli uus omanik John W. Henry: „Meil on palju tööd ees ja ma ei suuda väljendada kui õnnelik ma olen, et oleme lõpuks siiani jõudnud. Vara on veel öelda, mida me täpselt tegema hakkame, aga ilmselgelt oleme siin selleks, et võita ja teeme selleks kõik vajaliku.“ Siit võib ka välja lugeda selle, et klubi oli mingil määral müügiks, sest eelnevad omanikud ei olnud enam suutelised klubi kasumlikuna hoida. (Williams, 2010)

Lähis-Ida investorite investeringute puhul on üldiselt tegemist nende naftaärist pärineva raha ringipaigutusega. Euroopa jalgpallifännide seas on tekkinud mingil määral ebameeldiv stigma selliste omanike ees, sest nende silmis rikuvad nad oma rahaga klubide identiteeti ning Inglismaal teatakse seda kui „spordipesu (*sportswashing*)“, millega seostatakse Lähis-Ida investorite ükskõikset soovi mitmekesistamise eesmärgil raha mujale paigutada, kuid reaalsuses on tulemused hoopiski teistsugused. (MacInnes, Inman, 2021) Manchester City puhul on tegemist šeiigiga, kelle puhul ei ole peamine fookus rahalises kasumis, vaid muus. Tema üheks suurimaks eesmärgiks on Araabia Ühendemiraatide esile tõstmine ning seda siis läbi turismi ja spordi edendamise. Lisaks Cityle omab šeik klubi ka Araabia liigas. (Booth, 2008) Olgugi, et ta on mingil määral endale välja teeninud prestiižika omaniku tunnustuse, siis tegelikult on ta pannud Manchesteri klubi raha teenima ning on teinud sellest ühe edukaima klubi viimase kümnendi jooksul kindlaid ja läbimõeldud otsuseid tehes ning arendades klubi infrastruktuuri nii, et tase oleks võrdne maailma tippudega. Klubi peamine sponsor on Etihad Airlines ning klubi positiivsed tulemused toovad kaasa endaga lennuliini regulaarse reklaami ning sellega ka suurenenud turismi Dubaisse ja Abu Dhabisse. (Conn, 2012)

Teise Lähis-Ida sektori, Saudi Araabia, klubiks on Newcastle United. Sarnaselt Ühendemiraatide klubile on ka selle klubi omanik kõrgel kohal riigiametnik (kroonprints Mohammed bin Salman), kuigi klubi otsuste eest vastutab grupi kuberner (Yasir Al-Rumayyan). Pole päris selge, kui palju ja mis otsuseid seal keegi teeb, siis kindel võib olla selles, et mõlema eesmärgiks on riigi imago parandamine. Nende näol on tegemist kõige jõukamate omanikena Inglise liigas ning nende raha sissevool on juba tõstnud klubi

tulemuslikkuse uuele tasemele. (Macinnes, Inman, 2021) PIF (klubi omav grupp) on suuresti seotud Saudi Araabia sooviga võõrutada riigirahastus naftast ning leida muid viise, kuidas maailmas edukas ja nähtav olla (Conn, 2021).

Wolverhampton Wanderersi puhul on omanikuks Hiina päritolu Fosun grupp, mis on oma rikkuse teeninud tööstuse, farmaatsia ja meelelahutuse vallas (Conn, 2017). Nende soov osta jalgpalliklubi, oli suuresti mõjutatud Hiina presidendi 2015. aasta suunistest suurendada Hiina mõjuvõimu jalgpallis nii kodumaal kui võõrsil (Williams, 2017). Wolves' osutus võitjaks siis tänu sellele, et eelmine omanik oli otsustanud klubi müüki panna. (Press Association, 2016) Omanikud on suuresti seotud klubi agendiga, kes nõustab suures pildis omanike kõigis klubi otsustes, sest nende eesmärgiks on kõigele (sh infrastruktuurile) läheneda professionaalselt ning seeläbi tagada klubi kasumlikkuse tõus (Conn, 2017).

Leicester City omanike näol oli tegemist Tai gigandi King Poweri juhi, Vichai Srivaddhanaprabhaga, kes ehitas üles oma jõukuse Tai lennujaamade Duty-Free poodidega. Klubi brändi ja imagot rakendas ta kodumaistes poodides ja reklaamides tõstes klubi globaalset mõju ning see läbi suurendas ka klubi käivet. (Holmes, 2016) Tema jaoks oli klubi kui pere, kõiki koheldi austusega ning kõigi probleemidele prooviti leida lahendus. Sarnaselt käitus ta ka klubi fännibaasi ja kogukonnaga, annetades raha kohalikule heategevusele. Selline suhtumine oli edukas, sest paar aastat pärast klubi soetamist, tuli klubi liiga meistriks tingimustes, kus seda neilt ei oodatud. Tegemist oli mehega, kes nautis klubi omamist ning keda ei huvitanud prestiiž. (James, 2018)

3.4. Piirkondlik võrdlevanalüüs

Iga piirkonna investorid lähenevad investeeringutele erinevalt. USA puhul on peamine fookus finantstulemusel - klubi kui investeering peab end ajapikku õigustama. Selline suhtumine pärineb USA spordifransiisi süsteemist, mis on USAs vägagi edukas, sest kõik klubi elemendid, bränd, tulemused ja sponsorid toodavad mingil määral kasumit. USA omanikega kaasneb tihti fännide kriitilisus, sest kardetakse, et omanikud kohtlevad klubi kui rahapada.

Lähis-Ida šaikide puhul on esiplaanile tõstetud hoopiski riiklikud ja poliitilised eesmärgid, ehk teisisõnu klubi kasutatakse enda riikide maine parandamiseks (Conn, 2012). Kiire kasumlikkus on algaasis jäetud tahaplaanile. Toetajaskonna silmis on Lähis-ida poolt juhitud klubid nagu investorite kättevari, millega üritatakse enda imagot parandada. Saudi Araabia kroonprints Mohammed bin Salmani seostatakse läänemaailmas ajakirjaniku Jamal Khashoggi tapmise käsu andmises ning see tekitas klubi toetajaskonnas pahameelt. Olgugi, et

see kahtlustus mingit avalikku „tõde“ endas ei leidnud, siis klubi ost kui selline on mingil määral seotud enda imago parandamisega (Conn, 2021).

Aasia investorite puhul tekib minu valitud näidete puhul kaks suuremat gruppi. Hiina investorite puhul on näha USAle sarnast ärilist kalkuleeritust ja läbi mõtlemist, kuid nende otsused on tugevalt sõltuvuses riigi otsustest (Williams, 2017). Tai näite puhul on mingil määral tegemist täieliku erandiga, sest omanik, Vichai Srivaddhanaprabha, oli täielikult motiveeritud enda isiklikust huvist. Tema emotsionaalne side klubiga eristub tugevalt USA kalkuleerivast lähenemisest kui ka geopoliitilistest motiividest. Selle grupiga kaasneb üldiselt fännide heakskiit, kuigi on ka erandeid. (James, 2018; Holmes, 2016)

Kui vaadata üldiselt, siis suur erinevus on investeringute mahtude osas. Lähis-Ida kütuseraha omab paratamatult suuremat jõuõlga võrreldes teiste riikide investeringute võimekusega. Sellest on tingitud ka FFP (Financial Fair play), mis piirab klubide raha kulutamise õigust, selleks et ükski klubi võimekuselt teistest eest ära ei „jookseks“. (MacInnes, Inman, 2021)

Hoolimata erinevatest ajenditest on välisinvestoritel ka mitmeid ühiseid jooni (vt. Tabel 3). **Esiteks** on prestiiž ning globaalne nähtavus, millest saavad osa kõik klubi omanikud. Selline ametikoht on suuresti tähelepanu keskpunktis ning seda ihaldavad paljud. **Teiseks** panustavad kõik investorid klubi arendamisse, et parandada meeskonna võimekust läbi uute mängijate või infrastruktuuri. Olgu ajendiks kasum või midagi muud, siis häid tulemusi ootavad kõik, sest sportlik edu suurendab nii klubi väärtust kui omaniku mainet. **Kolmanda** ühise joonena saab välja tuua selle, et enamjaolt on kõik rikastunud teisel erialal, ehk jalgpall kui selline on nende jaoks uus valdkond kuhu laieneda - nii-öelda portfelli mitmekesistamine. **Neljandaks** proovivad kõik investorid klubi brändi laiendada globaalselt. USA omanikud rakendavad oma turundustrikke, Lähis-Idaga kaasnevad koostööd sealsete suurettevõtetega ning Aasia investor tutvustab klubi uutele turgudele. **Lõpetuseks** üritavad kõik, sõltumata ajenditest ja motiividest, klubi teha nii edukaks kui võimalik.

Tabel 3

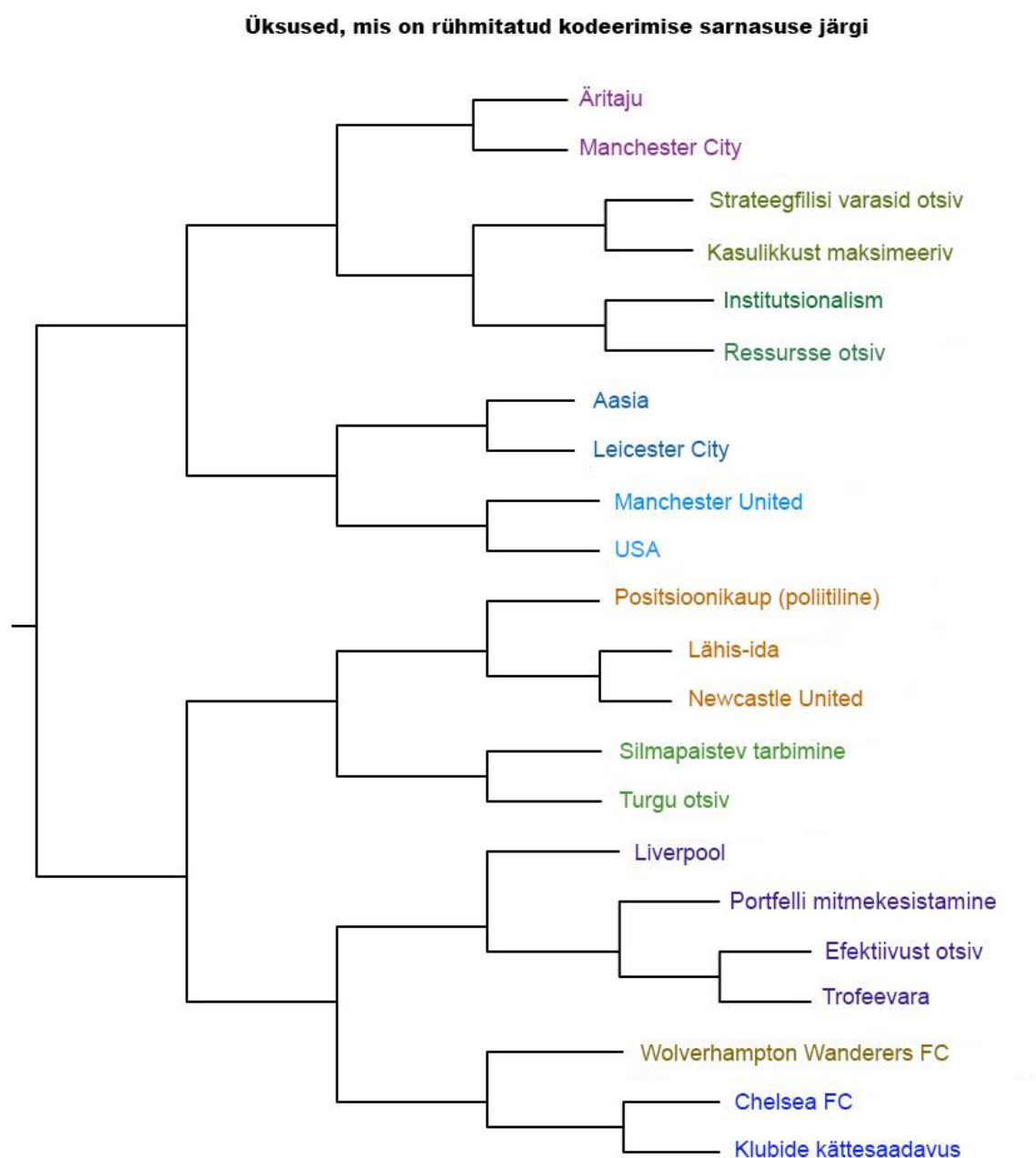
Piirkondade peamised motiivid ja majanduslik fookus kokkuvõtlikult.

Piirkond	Peamised motiivid	Majanduslik fookus
USA	<ul style="list-style-type: none"> Rahaline kasu ja investeringu tootlus “Vanity” projektid Globaalse publiku saavutamine 	<ul style="list-style-type: none"> Brändi globaalne kasvatamine ja turundus Töökulude efektiivsuse tõstmine Infrastruktuuri arendamine Pikaajaline väärtuse kasv

	<ul style="list-style-type: none"> • Portfelli mitmekesistamine 	
Lähis- Ida	<ul style="list-style-type: none"> • Riigi maine parandamine • Rahvusvahelise maine saavutamine • Portfelli mitmekesistamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Suured investeeringud - tulemuslikkus • Klubi brändi sidumine näiteks kohaliku lennuliiniga • Luua maailma tippklubi, mitte kohene väärtus
Aasia	<ul style="list-style-type: none"> • Portfelli mitmekesistamine • Isiklik huvi spordi vastu • Riiklik strateegia/uhkus • Prestiiz 	<ul style="list-style-type: none"> • Klubi ärakasutamine koduturul (fännibaasi kasv) • Infrastruktuuri arendused • Kogukonnal ja toetajaskonnal fookus, et tagada klubi stabiilsus

Allikas: autori koostatud NVivo tulemuste ja enda järelduse põhjal. Andmed lisast A

Sellise töö raames lõin ka koodide (terminite) sarnasust kuvava klasteranalüüsi (vt. Joonis 4), milles on välja toodud erinevate artiklite (Lisas A toodud artiklid) põhjal korduvalt omavahel seotud terminid.

Joonis 4. Koodide sarnasust väljendav klaster analüüs. Koostatud Nvivo 15 rakenduses analüüsidest allikaid lisast A.

Märkus: Värvidega on eristatud paarid, mis on omavahel seotud.

Kui teooria osas sidusin algselt äritaju pigem USA investoritega, siis NVivos saadud tulemuste põhjal on see tegur enim seotud Ühendemiraatide juhitud City'ga, kes oma ekspertiisiga löid klubist globaalselt eduka kaubamärgi. Ebaloogilisus NVivoga tehtud analüüsi mõningates tulemustes hakkab tekkima siis, kui süveneda järgmistele harudele, kus

on järjest strateegilisi varasid ja kasulikkuse maksimeerimist otsiv haru ning institutsionalismi ja ressursse otsiv haru ilma klubi või riigita. Sellest võib järeldada, et isegi kui mingi klubi on nende motiividega seotud, siis sellisel kujul on nad pigem seoses teise sarnase motiiviga, kui mingi investori või päritolumaaga ning sellest võib tekkida ka tegurite tõlgendamise puhul ebaselgus. Nii Newcastle United'i, Leicester City kui ka Manchester United'i puhul on otsene haruseos investori päritolumaaga. Kuid ainult Newcastle United (ning ka Lähis-Ida) on seotud positsiooni-kauba teguriga. Huvitav on ka see, et Liverpool FC on kõige suurema ühisharu osa ning on seotud kolme teguriga, milleks on portfelli mitmekesistamine (grupp omab mitmeid spordifrantsiise), trofeevara omamine ning ka efektiivsuse otsimine. Wolverhampton Wanderers on ülemharus Chelsea ja klubi kättesaadavusega. Nimelt algselt selgus pea kõikidest Chelsea postitustest klubi müügisolek (Steinberg, 2022a; Steinberg 2022b), kuid ka Wolverhamptoni omanikuvahetuse puhul on tegemist klubi müügisolekuga. Nimelt eelmine omanik Steve Morgan leidis, et on aeg eluga edasi liikuda ning sõnastas selle järgmiselt: „On õige aeg anda teatepulk kellelegi teisele, kes viiks Wolverhampton Wanderersi edasi ning mul on hea meel, et olen omandiõigused üle andnud Fosun Groupile (Press Association, 2016)

3.5. Tulemuste seostamine teoreetilise raamistikuga

Eelnevas peatükis tõin artiklitest välja esile tõusvad terminid ja motiivid, mida saab kergesti seostada valitud teooriatega, milleks on portfelli mitmekesistamine, eklektiline paradigma ja Mathews'i LLL raamistik (vt. tabel 4).

Tulemuste seosest teooriatega joonistub koheselt välja kõige enim korduv motiiv, milleks on portfelli mitmekesistamine, ehk investorite jaoks on oluline enda vara mitmekesistada, et tagada suurem kasumlikkus. Selliste investorite puhul, kes on suure tõenäosusega enda riigis kõik võimalikud kasutegurid enda jaoks tööle pannud, ongi ainuke variant uut projekti otsida välismaalt. See selgitab soovi osta jalgpalliklubi ning seda siis kasvatama/arendama hakata. Piirkonniti tõlgendatakse seda teooriat ka erinevalt. USA investorite jaoks on tegemist investeringute kui edevusprojektidega, mille sihiks on turundusvõimekus ja kasum. Lähis-Ida puhul on rõhk naftäärast kapitali välja liigutamisega. Aasia puhul on ajendiks kodumaine suunis, kuid fookus on ikkagi enda kapitali mitmekesistamisel.

Mathews' LLL teooria (Mathews, 2002) sai algselt loodud selleks, et kirjeldada vähem arenenud riikidest pärit investoreid, kes soovivad muutuda rahvusvaheliseks. Selle töö raames tunnetasin pigem teistsugust seost - nimelt, et kõik teooria tegurid on tunnetatavad pea kõigi investorite motiivide seas. Kõigi omanike jaoks on oluline õppida selgeks

klubikultuuriga seostuv, et seda oma eesmärkidel ära kasutada. Samaaegselt kasutatakse ära klubiga kaasnevad sidemed, et teha ennast sihtriigis „pjeestaalile“, ning see läbi suurendada enda koostöövõimalusi. Mõjuvõimu ära kasutamist näeb pigem Lähis-Ida klubide puhul, kes omavad nii suurt kapitali eelist kui on võimelised arendama klubi paremini läbi infrastruktuuri arendamise või mängijate ostmise. USA puhul esines sidusust vähem, oma mõjuvõimu rakendati turundustemadel ning õpiti selgeks Euroopa sporditurul manageerimine. Lähis-Ida kasutas klubiga kaasnevaid sidemeid, et parandada enda riigi imagot. Nende puhul on tegemist ka kapitali mõjuvõimuga, mis tähendab, et neil on mingil määral sportlik eelis konkurentide ees. Õppimise roll on nende jaoks pigem teisejärguline, kuid nende puhul on võimalik välja lugeda soovi kultuuriliseks kohanemiseks.

Olgugi, et Dunningu (1979) eklektiline paradigma koosneb kolmest suuremast alamteooriast, siis selle töö raames keskendus Dunningu käsitletud investeeringute liikidele. **Esimese** tegurina analüüsisin turgu otsivaid investeeringuid, mis sarnanesid Aasia ja USA investoritega, kes nägid koheselt võimalust klubi enda kodumaal reklaamida ning seeläbi jõuda uue turuosani, mis varasemalt kasutamata oli. **Efektivsust** otsivad motiivid olid tunnetatavad pea kõikide investorite puhul, sest sageli tegeleti esimeste otsustena klubisiseste rahamuredega ning hakati rõhku panema klubi tulemuslikkuse parandamisele. **Ressursside ja strateegiliste varade** puhul on näha seoseid, sest klubidega kaasnesid uued koostöövõimalused ja partnerid. Nende võimaluste ärakasutamist oli märgata kõige rohkem Lähis-Ida investorite puhul, kes tegid kõik endast oleneva, et näidata enda kodumaad paremas vaates.

Olgugi, et töö keskendus investeeringu liikidele, siis sai selgelt ära eristatud ka eeliste tüübid, mida investorid piirkonniti saavutada soovisid. USA puhul oli omandieelisena fookuses klubi bränd ja kapital. Asukoha eelisena nähti ülemaailmses fookuses oleva Premier League'i meediavõimekust ning internaliseerimise all nähti võimalust olla süsteemis kontrollivas rollis, kuid keskenduti täielikult tuludele. Lähis-Ida puhul oli tegemist teistsuguse fookusega. Omandieelisena nähti rahalist mõjuvõimu ja riiklikuid sidemeid, mida sai enda koduriigi imago parandamiseks ära kasutada. Imago parandamine oli fookuses ka internaliseerimise raames, kus klubi kasutati ära maine parandamiseks ning siis tuli mängu ka klubi ülemaailmne mainekus. Aasia investorite jaoks oli liiga ligipääsuks uuele turule, sest omandi- ja asukoha eelistena oli nende jaoks fookus turu tundmine ja brändi ära kasutamine kodumaisel turul. Samaaegselt kasutati klubi kaasnevaid sidemeid ära, et luua ühendusi teistes ärivaldkondades ja kogukondades.

Kui majanduslike välisinvesteeringute teooriaid ja tegureid jalgpalliklubide korral on lihtne siduda, siis mittemajanduslike puhul on järelduste tegemine on raskendatud informatsiooni vähesuse tõttu. Seda on näha nii institutsionalismi kui ka silmapaistva tarbimise kui võimaliku teguri puhul, millest mõlema puhul on andmetest nendele vastavust raske välja lugeda.

Tabel 4.

Tulemuste süntees teooriatega.

Teooria	Põhipunktid	USA	Lähis-Ida	Aasia
Portfelli mitmekesistamise teooria	Riski hajutamine, kasumi maksimeerimine, varade jaotus	Investeeringud kui edevusprojektid, sihiks turundusvõimekus ja kasum	Kapitali hajutamine naftaärist eemale Ei keskenduta kohesele kasumile	Mõeldakse mitmekesistamisele, kuid ajendiks kodumaine suunis
Eklektiline paradigma (OLI)	O-omandieelised L-asukohaeelised I-internaliseerimine	O: Bränd ja kapital (nt United) L: Premier League'i meediavõimekus I: Omanik kontrollib süsteemi keskendudes tuludele	O: Rahaline mõjuvõim ja riiklikud sidemed L: Inglise liiga globaalne ulatus I: Klubi kasutamine rahvusliku maine parandamiseks	O: Kohaliku turu tundmine L: Inglise liiga brändikasutus Aasias I: Ühendused teistele ärivaldkondadele ja kogukondadele
LLL raamistik	Sidusus, õppimine, mõjuvõim	Sidusus: Vähem esinev Mõjuvõim: Turundusoskuste rakendamine Õppimine: Euroopa spordituru teadmiste areng	Sidusus: Sidemed riigi edendamiseks Mõjuvõim: Kapitali jõu õlg (sportlik edu) Õppimine: kultuuriline kohanemine	Sidusus: Kohalik mõju kodumaal (Leicesteri bränd Taimaal) Mõjuvõim: ettevõtte mõjuvõimu ära kasutamine Õppimine: klubijuhtimise professionaalne ja

			pigem teisejärguline	teistega arvestav areng
Tsitaadid		Seda väljendas Boehly intervjuus ka järgnevalt: „Üks suurepäraseid asju Premier League’i puhul on see, et Ameerikas näidatakse mängu laupäeva hommikul. Nii on tegemist ajaga, mil teisi suuri ülekandeid ei toimu ning nüüd on see ajavahemik täielikult Premier League’i poolt hõivatud.“ (Graham, 2022)	Manchester City omanikku, šeik Mansouri, kommenteeris klubi esimees nõnda: „Siinse ja Araabia maailma vahel on teatav „silla ehitamise“ ja vastastikuse mõistmise element. Šeik Mansour on suur jalgpalli toetaja ning ta jälgib seda väga tähelepanelikult ning arvan, et ta on koguaeg soovinud omada Euroopa klubi ning võtta ja ehitada see üheks maailma parimaks. Klubi omamisega kaasneb ka hea rahulolu, kuid sellest olenemata on ta ikkagi taibukas ärimees“ (Conn, 2012).	Nimelt eelmine omanik Steve Morgan leidis, et on aeg eluga edasi liikuda ning sõnastas selle järgmiselt: „On õige aeg anda teatepulk kellelegi teisele, kes viiks Wolverhampton Wanderersi edasi ning mul on hea meel, et olen omandiõigused üle andnud Fosun Groupile (Press Association, 2016)

Märkus: Koostatud Nvivo tulemuste ja enda tuletuste põhjal

Allikas: Lisa A.

Kokkuvõte

Analüüsi tulemused The Guardiani ajalehe artiklite andmebaasi põhjal näitasid, et Suurbritannia jalgpalliklubidesse tehtavate välisinvesteeringute taga on nii majanduslikud (kasumi teenimine, investeeringu tootlus, portfelli mitmekesistamine) kui ka mittemajanduslikud (prestiiž, poliitilised eesmärgid, isiklikud huvid) tegurid, kusjuures motiivide rõhuasetus erines sõltuvalt investori päritolumaast.

USA päritolu investorid/klubiomanikud keskendusid peamiselt majanduslikele eesmärkidele – klubi käsitleti kui äriettevõtet, mida hallati kasumitaotlusega; nad rakendasid USA spordiliigade frantsiisisüsteemile omaseid turundusstrateegiaid, et kasvatada klubi tulusid ja saavutada globaalsem haare. Mittemajanduslikest teguritest on USA investoritega seostavad trofeevara ja kasulikkuse maksimeerimine, mis pikas perspektiivis on neile kasumlik. Ka Chelsea omanik Todd Boehly investeeris algselt klubisse spordihuvi ja tippklubi omamisega kaasneva prestiiži eesmärgil (Steinberg, 2022c), samas muutes Inglise jalgpalli USA vaatajale kättesaadavaks ja tagades endale seeläbi turundusvõimalusi (Graham, 2022).

Lähis-Ida investorite puhul esinesid ülekaalukalt mittemajanduslikud motiivid, ehk et klubi omamine on eelkõige vahend investorite koduriigi rahvusvahelise maine parandamise ja geopoliitilise mõju suurendamiseks, mistõttu vahetu rahaline kasu on esialgu teisejärguline. Märkimisväärne on see, et kuigi mõlemad Lähis-Ida investorite klubid (Manchester City ja Newcastle United) on kõrgete riigitegelaste omanduses ning majandusliku tegurina esineb naftaäri „spordipesu“ ehk soov mitmekesistamise eesmärgil raha mujale paigutada (MacInnes, Inman, 2021) on eesmärgiks Araabia Ühendemiraatide ja Saudi Araabia esile tõstmine läbi turismi ja spordi edendamise.

Aasia päritolu omanike motiivid osutusid kõige heterogeensemaks – Hiina investorid tegutsevad sarnaselt USA investoritele, rõhudes strateegiliselt ärilistele eesmärkidele ja uutele turgudele laienemisele (samas on nende otsused erinevalt USA investoritest sõltuvad koduriigi poliitilistest suunistest), samal ajal kui Tai investori (Leicester City) puhul oli investeeringu peamiseks ajendiks omaniku isiklik-emotsionaalne side klubiga.

Hoolimata erinevustest ilmneseid ka ühised mustrid: kõiki investoreid köidab klubi omamisega kaasnev prestiiž ja globaalne nähtavus ning nad panustavad klubi arendamisse (mängijate koosseisu tugevdamine, infrastruktuuri parandamine) sportliku edu nimel, kuna edu kasvatab nii klubi väärtust kui ka omaniku mainet. Samuti on enamik investoreid oma

varanduse kogunud muudes valdkondades, mistõttu nähakse jalgpalliklubi omamist portfelli mitmekesistamise ja rahvusvahelise haarde laiendamise vahendina.

Kokkuvõttes püüdleval kõik investorid päritoluriigist sõltumata klubi maksimaalse edu poole – olgu nende esialgseteks ajenditeks majanduslik tulu, geopoliitiline mõju või isiklik kiring. Motiivide sarnasusi saab tuua välja ka varasemast Jones'i (2014) tööst, kes leidis, et USA investorite puhul oli kõige motiveerivam tegur genereerida kasumit läbi erinevate võimaluste (sh turundamise) ja soov oma kapitali mitmekesistada ning Aasia investorite peamine soov on ligipääs uutele turgudele. Lassas (2021) leidis samuti, et Hiina investorid on tugevalt mõjutatud poliitilistest suunistest ja Lähis-Ida investorite eesmärgiks on riigi bränding. Sellest saab järeldada, et 10 aastaga ei ole investorite motiivid oluliselt muutunud.

Mõlemad tööd annaksid tulevikus hea baasi uurimistööks, mille põhjal saaks põhjalikumalt leida sarnasusi ja erinevusi investorite motiivides. Kui keskenduda üldiste OVI tegureid uurivatele töödele, siis jalgpalli näol esineb tunduvalt rohkem mittemajanduslikke tegureid ning seeläbi saab parema üldpildi investorite motiividest.

Olgugi, et kvalitatiivne analüüs osutus minu hinnangul õigeks meetodiks, tuleks suurendada uurimisse kaasatud klubide kohta leiduvate andmete mahtu uute allikate ja erinevate meediaväljaannete kaasamisega. Kuna praegune fookus oli ainult ühel tunnustatud allikal The Guardian, siis tulevikus tuleks võrdluseks võtta ka teisi allikaid, et saada laiem ja täpsem pilt tulemustest.

Uuringu nõrkuseks on andmete ja varasemate teadustööde piiritletus, ehk potentsiaalselt võiks tulevikus (lisaks meediaväljaannete ja allikate mahu suurendamisele) uurida kõiki suurklubisid, millel on välisinvestorid ning seda üle Euroopa. Jäädes realistlikuks, on raske leida aega ja ressursi, et kõikide välisinvestoritega viia läbi küsitlus/intervjuu, mistõttu artiklite ja olemasolevate intervjuude analüüs jääks siiski parimaks motiivide tõlgendamise viisiks.

Uurimuse üheks tugevuseks saab pidada Mathews' teooriat (2002), mille kasutamist ei leidnud ma ühestki varasemast jalgpalli valdkonna välisinvesteeringute sisuanalüüsist. See teooria hõlmab endas mitut faktorit, mis on kergesti tõlgendatavad sellistes välisinvesteeringutes. Sarnaselt on ka Dunningu (2000) OVI tegurid hästi tõlgendatavad, mis tähendab, et ka selle teooria kaasamine oli õige otsus, sest investorite motiive saab nendega hästi seostada.

Analüüsides, kas ja kuidas need tulemused toetavad või täiendavad varasemaid leide, jõudsin järeldusele, et tulevikus võiks suunata suurema fookuse jalgpalliklubidesse tehtavate investeeringute tegurite uurimisele, sest sellesse valdkonda investeerijad on edukad ärilises

tegevuses, kes kasutavad oskuslikult oma potentsiaali ja teadmisi, et tagada sportliku võimekuse kasv klubides, olles varasemalt saavutanud edu täiesti teistel erialadel.

Potentsiaalselt saaks tulevikus kaasata ka teisi spordialasid, kuid nende juhtivpositsioonidel esineb välisinvestoreid vähem, seega tulemused võivad jääda puudulikuks.

Kasutatud materjalid

1. Ad Fontes Media. (2025). The Guardian bias and reliability. (Külastatud: 08.05.2025).
<https://adfontesmedia.com/the-guardian-bias-and-reliability/>
2. Ahtiainen, S., Jarva, H. (2020). Has UEFA's financial fair play regulation increased football clubs' profitability? *European Sport Management Quarterly*, 22(4), 569–587.
<https://doi.org/10.1080/16184742.2020.1820062>
3. Blincoe, N. (2023). Manchester City's history shows there never was a gold age of ownership. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/blog/2023/may/08/manchester-city-ownership-qatar-abu-dhabi>
4. Bond, D. (2012) The £1 billion title (04.01.2025) Link:
http://www.bbc.co.uk/blogs/davidbond/2012/05/the_1billion_title.html
5. Bottas, V. (2024). Focus on Fans or Investors?: ownership structure's effects on governance style within football clubs—cases of Borussia Dortmund and Chelsea FC in the 21st century. Link:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/871220/Bottas_Vilho.pdf?sequence=2
6. Booth, R. (2008). Sheikh who bought City has a wider goal. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/2008/sep/06/manchestercity.premierleague1>
7. Bridgewater, D., Chance, A. (2020). Airlines sponsorship and football. Josoor Institute.
<https://knowledgehub.josoorinstitute.qa/wp-content/uploads/2020/06/15-Airlines-Sponsorship-and-Football-Bridgewater-and-Chance-edited.pdf>
8. Bull, M., Whittam, G. (2016) Do football Club owners create Value? <https://e-space.mmu.ac.uk/617319/>
9. Buckley, P.J., Casson, M. (1991). *The future of the multinational enterprise* 2nd. Edition. Springer.
10. Chandra, R., Zhu., Fang, Q., Shinjikavshvili, E. (2025). Large language models for newspaper sentiment analysis during COVID-19. *The Guardian. Applied Soft Computing*, 171, 112743. <https://doi.org/10.1016/j.asoc.2025.112743>
11. Curtis, G. (2024). *Modern Portfolio Theory and Behavioral Finance*. *The Journal of Wealth Management* Fall 2004, 7(2), 16 – 22.
https://web.archive.org/web/20170809050258id_/http://www.knightsbridgesearch.com/site/downloads/4.pdf

12. Conn, D. (2009). How the takeover of Manchester City came just in time to rescue a club in disarray. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2009/sep/19/inside-manchester-city-david-conn>
13. Conn, D. (2012). Manchester City: a tale of love and money. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2012/may/18/fall-and-rise-manchester-city>
14. Conn, D. (2017) Jorge Mendes and Wolves: How deep does the agent's influence run? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2017/jun/19/jorge-mendes-wolves-influence-chinese-owners-signings>
15. Conn, D. (2018) Manchester United have been owned by the Glazers for 13 years. No wonder they're struggling. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2018/oct/04/glazers-manchester-united>
16. Conn, D. (2021). Saudi takeover of Newcastle leave human rights to fog on the Tyne. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/blog/2021/oct/08/saudi-takeover-of-newcastle-leaves-human-rights-to-fog-on-the-tyne>
17. Cook, R (15.11.2016) China has more than one goal in English football investments. *Asia Times*. (Külastatud: 08.01.2025) <https://asiatimes.com/2016/10/china-exerts-soft-power-english-football/>
18. Deloitte Sports Business Group (2007) Taking New Direction: Annual Review of Football Finance, May 2007. Manchester: Deloitte Sports Business Group.
19. Deloitte Sports Business Group. (2024). Annual review of football finance 2024. Deloitte. <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-zone2/uk/en/docs/services/financial-advisory/2024/deloitte-uk-annual-review-of-football-finance.pdf>
20. Dimitropoulos, P. E., Tsagkanos, A. (2012). Financial Performance and Corporate Governance in the European Football Industry. <https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Aagd%3A8%3A18219432/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Aagd%3A83751199&crl=c>
21. Dincer, A. N. I. L. (2019). The internationalization of leading European football clubs in Asian and US football market (Doctoral dissertation, Master's Dissertation, Sports Business and Management), University of Liverpool, United Kingdom. https://www.academia.edu/41251815/The_Internationalization_of_Leading_European_Football_Clubs_in_Asian_and_US_Football_Market
22. Dunning, J. H. (1979). Explaining Changing Patterns of International Production: In *Defense of the Eclectic Theory*. *Oxford Bulletin of Economics & Statistics*, 41(4),

- 269–295. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1111/j.1468-0084.1979.mp41004003.x>
23. Dunning, J. H. (2000). The eclectic paradigm as an envelope for economic and business theories of MNE activity. *International Business Review*, 9(2), 163–190.
24. Dunning, J.H., Zhang, F. (2008a) Foreign direct investment and the locational competitiveness of countries. *Transnational Corporations*, 17(3), pp1-30.
25. Dunning, J. H., Lundan, S. M. (2008b). Institutions and the OLI paradigm of the multinational enterprise. *Asia Pacific Journal of Management*, 25(4), 573–593. <https://ssrn.com/abstract=1490986>
26. Elton, E. J., Gruber, M. J. (1997). Modern portfolio theory, 1950 to date. *Journal of Banking & Finance*, 21(11–12), 1743–1759. [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(97\)00048-4](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(97)00048-4)
27. Errunza, V. R., Senbet, L. W. (1984). International Corporate Diversification, Market Valuation, and Size- Adjusted Evidence. *The Journal of Finance*, 39(3), 727–743. <https://doi.org/10.2307/2327933>
28. Folkerts-Landau, D. F. I., Mathieson, D. J., Goldstein, M., Rojas-Suárez, L., Lizondo, J. S., & Lane, T. D. (1991). Determinants and Systemic Consequences of International Capital Flows. In *Determinants and Systemic Consequences of International Capital Flows*. International Monetary Fund. <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781557752055/9781557752055.xml>
29. Forsgren, M. (2017). *Theories of the Multinational Firm* (3rd ed.). Edward Elgar Publishing
30. Gabrielyan, D. (2024). *Essays on inflation, expectations and central bank communication*. University of Tartu Press. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/b6b94100-5f29-4e25-a02c-3f36db88fad5/content>
31. Graham, B. A. (2022). Revival of LA Dodgers under Todd Boehly bodes well for Chelsea. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2022/apr/30/todd-boehly-chelsea-takeover-la-dodgers-lakers>
32. Hayes, A. (06.06.2024). Direct Foreign Investment (FDI): What It Is, Types, and Examples. <https://www.investopedia.com/terms/f/fdi.asp>
33. Hennart, J. M. A. (2012). Emerging market multinationals and the theory of the multinational enterprise. *Global Strategy Journal*, 2(3), 168–187. <https://doi.org/10.1111/j.2042-5805.2012.01038.x>

34. Holmes, O. (2016). The Thai billionaire whose gamble on Leicester just paid off. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2016/may/04/thai-billionaire-leicester-city-vichai-srivaddhanaprabha>
35. Ietto-Gillies, G. (2019). *Transnational Corporations and International Production: Concepts, Theories and Effects* (3rd ed.). Edward Elgar Publishing
36. Iorwerth, H., Tomkins, P., Riley, G. (2017). Financial Doping in the English Premier League. *Sport, Ethics and Philosophy*, 12(3), 272–291.
<https://doi.org/10.1080/17511321.2017.1351484>
37. Jackson, J. (2024). Sir Jim Ratcliffe’s Manchester United buy-in gets official sign-off. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2024/feb/20/sir-jim-ratcliffe-manchester-united-buy-in-official-sign-off>
38. James, S. (2018) Vichai Srivaddhanaprabha; The quiet man behind a sporting fairytale. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2018/oct/28/vichai-srivaddhanaprabha-quiet-man-delivered-dream>
39. Jones, A. (2014). An Examination of the Motivations and Consequences of Foreign Direct Investment in the Premier League 1992-2012. 10.13140/RG.2.1.3421.1925.
https://www.researchgate.net/publication/289202223_An_Examination_of_the_Motivations_and_Consequences_of_Foreign_Direct_Investment_in_the_Premier_League_1992-2012
40. Kearns, C., Sinclair, G., Black, J., Doidge, M., Fletcher, T., Kilvington, D., Liston, K., Lynn, T., & Santos, G. L. (2024). ‘Best run club in the world’: Manchester City fans and the legitimization of sportswashing? *International Review for the Sociology of Sport*, 59(4), 479-501. <https://doi.org/10.1177/10126902231210784>
41. Lassas, A. (2021). Strategic intent behind foreign acquisitions and ownership of English Premier League football clubs, Hanken School of Economics. Helda.
<https://helda.helsinki.fi/bitstreams/33b80834-ce36-4655-ac19-a0c9e9f25328/download>
42. MacInnes, P, Inman, P. (2021). Newcastle United Q&A: Who is taking over and why are they controversial? *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/2021/oct/07/newcastle-united-qa-who-is-taking-over-and-why-are-they-controversial>
43. Mathews, J. A. (2002). *Dragon Multinational: A New Model for Global Growth*. Oxford University Press.

44. Mathews, J. A. (2017) Dragon multinationals powered by linkage, leverage and learning: A review and development. *Asia Pacific Journal of Management*, 34(4), 769-775.
<https://doi.org/10.1007/s10490-017-9543-y>
45. Nober, A. (2022). HOW OIL-RICH NATIONS ARE INVADING GLOBAL SOCCER. *Harvard International Review*, 43(1), 18–23. <https://www.jstor.org/stable/27275724>
46. Parchment, L. (2021). The comparison between social media marketing strategies in the United Kingdom and United States professional soccer teams. Honors Theses 400. Coastal Carolina University. <https://digitalcommons.coastal.edu/honors-theses/400>
47. Press Association. (2010a). Leicester City set for cash boost after being sold to Thai consortium. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/2010/aug/12/leicester-city-thai-consortium>
48. Press Association. (2010b). In full: Statement from New England Sports Ventures and Liverpool. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/sport/2010/oct/15/liverpool-statement-nesv-new-england>
49. Press Association. (2016). Wolves sold for £45m to Chinese group Fosun International. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2016/jul/21/wolves-takeover-sale-chinese-group-fosun-international>
50. Rathbones Group Plc (01.2024). Investment Update. The Non-Patriotic Case for UK Equities. <https://www.rathbones.com/knowledge-and-insight/investment-update-non-patriotic-case-uk-equities>
51. Rohde, M. and Breuer, C. (2016). The financial impact of (foreign) private investors on team investments and profits in professional football: empirical evidence from the premier league. *Applied Economics and Finance*, 3(2).
<https://doi.org/10.11114/aef.v3i2.1366>
52. Shleifer, A., Vishny, R. W. (1997). A Survey of Corporate Governance.
<https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1997.tb04820.x>
53. Smith, R., Szymanski, S. (1997). The English Football Industry: profit, performance and industrial structure. <https://doi.org/10.1080/02692179700000008>
54. Staff and agencies. (2005) Glazer takes control of United. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/2005/may/16/newsstory.manchesterunited>
55. Steinberg, J. (2022a). Chelsea takeover: Contract signed for Boehly group to end Abramovich era. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/2022/may/06/chelsea-takeover-sale-contract-signed-boehly-group-abramovich>

56. Steinberg, J. (2022b). Twists, turns and tight deadlines: How Boehly's Chelsea deal was done. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2022/may/25/chelsea-todd-boehly-takeover-425bn-roman-abramovich-russia-ukraine>
57. Steinberg, J. (2022c). Chelsea owner Todd Boehly vows to bring success after completing takeover. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2022/may/30/chelsea-owner-todd-boehly-vows-to-bring-success-after-completing-takeover-abramovich>
58. Steinberg, J., Aarons, E. (2023). Chelsea launch multi-club project by buying majority stake in Strasbourg. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/football/2023/jun/22/chelsea-agree-to-buy-majority-stake-in-strasbourg-to-launch-multi-club-project>
59. Taylor, L. (2024). Bin Salman heavily involved in Newcastle takeover, messages suggest. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2024/oct/20/mohammed-bin-salman-newcastle-united-takeover-saudi-arabia-football>
60. Timms, A. (2024). The Glazers' non-exiting exit of Manchester United is the way of the future. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2024/jan/05/glazer-family-manchester-united-sale-jim-ratcliffe>
61. UNCTAD (2024). Global foreign direct investment grew 3% in 2023 as recession fears eased. <https://unctad.org/news/global-foreign-direct-investment-grew-3-2023-recession-fears-eased#:~:text=Global%20foreign%20direct%20investment%20>
62. Varblane, U. jt (2010). OTSESED VÄLISINVESTEERINGUD EESTIS. Tartu Ülikooli Kirjastus
63. Veblen, T. (1899) *The Theory of the Leisure Class: An Economic Study in the Evolution of Institutions*. New York: McMillan.
64. Vissak, T. (2010). Recommendations for Using the Case Study Method in International Business Research. *The Qualitative Report*, 15(2), 370-388.
<https://doi.org/10.46743/2160-3715/2010.1156>
65. Walsh, A. Giulianotti, R. (2006). *Ethics, Money and Sport: This Sporting Mammon*. *Ethics, Money and Sport: This Sporting Mammon*. 1-158.
https://www.researchgate.net/publication/287094242_Ethics_Money_and_Sport_This_Sporting_Mammon
66. Williams, R. (2010). NESV completes £300m Liverpool takeover with promise to listen. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2010/oct/15/liverpool-sale-nesv-takeover-john-henry>

67. Williams, R. (2016). Foreign ownership of English football may chip away at game's core. The Guardian. <https://www.theguardian.com/football/blog/2016/oct/28/foreign-ownership-english-football-clubs-leicester-city>
68. Williams, R. (2017). China's money men prove fluent in English football's first language. The Guardian. <https://www.theguardian.com/football/2017/aug/18/china-english-football-southampton-gao-jisheng>
69. Wilson, R., Plumley, D., Ramchandani, G. (2013), "The relationship between ownership structure and club performance in the English Premier League", *Sport, Business and Management*, Vol. 3 No. 1, pp. 19-36. <https://doi.org/10.1108/20426781311316889>

Lisa A

Analüüsis kasutatud artiklite nimekiri

Artikli nimi	Autor	Klubi	Avaldamise kuupäev	Link
Chelsea takeover: contract signed for Boehly group to end Abramovich era	Jacob Steinberg	Chelsea	07.05.2022	https://www.theguardian.com/football/2022/may/06/chelsea-takeover-sale-contract-signed-boehly-group-abramovich
Revival of LA Dodgers under Todd Boehly bodes well for Chelsea	Bryan Arment Graham	Chelsea	30.04.2022	https://www.theguardian.com/football/2022/apr/30/todd-boehly-chelsea-takeover-la-dodgers-lakers
Chelsea launch multi-club project by buying majority stake in Strasbourg	Jacob Steinberg, Ed Aarons	Chelsea	22.06.2023	https://www.theguardian.com/football/2023/jun/22/chelsea-agree-to-buy-majority-stake-in-strasbourg-to-launch-multi-club-project
Chelsea owner Todd Boehly vows to bring success after completing takeover	Jacob Steinberg	Chelsea	30.05.2022	https://www.theguardian.com/football/2022/may/30/chelsea-owner-todd-boehly-vows-to-bring-success-after-completing-takeover-abramovich

Twists, turns and tight deadlines: how Boehly's Chelsea deal was done	Jacob Steinberg	Chelsea	25.05.2022	https://www.theguardian.com/football/2022/may/25/chelsea-todd-boehly-takeover-425bn-roman-abramovich-russia-ukraine?utm_source=chatgpt.com
Manchester City's history shows there never was a gold age of ownership	Nicholas Blincoe	Manchester City	08.05.2023	https://www.theguardian.com/football/blog/2023/may/08/manchester-city-ownership-qatar-abu-dhabi
Sheikh who bought City has a wider goal	Robert Booth	Manchester City	06.09.2008	https://www.theguardian.com/football/2008/sep/06/manchestercity.premierleague1
How the takeover of Manchester City came just in time to rescue a club in disarray	David Conn	Manchester City	19.09.2009	https://www.theguardian.com/football/2009/sep/19/inside-manchester-city-david-conn
Manchester City: a tale of love and money	David Conn	Manchester City	09.05.2012	https://www.theguardian.com/football/2012/may/18/fall-and-rise-manchester-city
Sir Jim Ratcliffe's Manchester United buy-in gets official sign-off	Jamie Jackson	Manchester United	20.02.2024	https://www.theguardian.com/football/2024/feb/20/sir-jim-ratcliffe-manchester-united-buy-in-official-sign-off

Glazer takes control of United	Staff and agencies	Manchester United	16.05.2005	https://www.theguardian.com/football/2005/may/16/newsstory.manchesterunited
Manchester United have been owned by the Glazers for 13 years. No wonder they're struggling	David Conn	Manchester United	04.10.2018	https://www.theguardian.com/football/2018/oct/04/glazers-manchester-united
The Glazers' non-exiting exit of Manchester United is the way of the future	Aaron Timms	Manchester United	05.01.2024	https://www.theguardian.com/football/2024/jan/05/glazer-family-manchester-united-sale-jim-ratcliffe
NESV completes £300m Liverpool takeover with promise to listen	Richard Williams	Liverpool	15.10.2010	https://www.theguardian.com/football/2010/oct/15/liverpool-sale-nesv-takeover-john-henry
In full: statement from New England Sports Ventures and Liverpool	Press Association	Liverpool	15.10.2010	https://www.theguardian.com/sport/2010/oct/15/liverpool-statement-nesv-new-england
Newcastle United Q&A: who is taking over and why are they	Paul MacInnes, Phillip Inman	Newcastle United	07.10.2021	https://www.theguardian.com/football/2021/oct/07/newcastle-united-qa-who-is-taking-over-and-why-are-they-controversial

controversial?				
Saudi takeover of Newcastle leave human rights to fog on the Tyne	David Conn	Newcastle United	08.10.2021	https://www.theguardian.com/football/blog/2021/oct/08/saudi-takeover-of-newcastle-leaves-human-rights-to-fog-on-the-tyne
Bin Salman heavily involved in Newcastle takeover, messages suggest	Louise Taylor	Newcastle United	20.10.2024	https://www.theguardian.com/football/2024/oct/20/mohammed-bin-salman-newcastle-united-takeover-saudi-arabia-football
Leicester City set for cash boost after being sold to Thai consortium	Press Association	Leicester City	12.08.2010	https://www.theguardian.com/football/2010/aug/12/leicester-city-thai-consortium
Vichai Srivaddhanaprabha: the quiet man behind a sporting fairytale	Stuart James	Leicester City	28.10.2018	https://www.theguardian.com/football/2018/oct/28/vichai-srivaddhanaprabha-quiet-man-delivered-dream
The Thai billionaire whose gamble on Leicester just paid off	Oliver Holmes	Leicester City	04.05.2016	https://www.theguardian.com/football/2016/may/04/thai-billionaire-leicester-city-vichai-srivaddhanaprabha
Wolves sold for £45m to Chinese	Press Association	Wolverhampton Wanderers	21.07.2016	https://www.theguardian.com/football/2016/jul/21/wolves-takeover-sale-chinese-group-fosun-international

group Fosun Internation al				
Jorge Mendes and Wolves: how deep does the agent's influence run?	David Conn	Wolverh ampton Wandere rs	19.06. 2017	https://www.theguardian.com/football/2017/jun/19/jorge-mendes-wolves-influence-chinese-owners-signings
China's money men prove fluent in English footballs first language	Richar d Willia ms	Wolverh ampton Wandere rs	18.08. 2017	https://www.theguardian.com/football/2017/aug/18/china-english-football-southampton-gao-jisheng

Allikas: Autori koostatud

Summary

ECONOMIC AND NON-ECONOMIC FACTORS BEHIND FOREIGN INVESTMENTS IN TO BRITISH FOOTBALL CLUBS

Erik Markos Poska

The analysis of foreign investments in British football clubs, based on reports from The Guardian, demonstrates that investors are driven by both economic motives, such as profit-making, return on investment, and portfolio diversification, and non-economic motives, including prestige, political objectives, and personal interests. These motives vary significantly by the investor's country of origin.

U.S. investors predominantly pursue economic goals, managing clubs as profit-oriented businesses. They apply marketing strategies familiar to American sports franchises, aiming to enhance global reach and revenues. Among non-economic motives, U.S. investors are associated with trophy assets and utility maximization, which ultimately translates into profitability.

Middle Eastern investors, in contrast, primarily have non-economic goals, using club ownership as a strategic tool to enhance their nations' global prestige and geopolitical influence. Although they also pursue economic diversification—particularly through "sportswashing" using oil revenues—the main objective remains national branding, as seen with clubs like Manchester City and Newcastle United, both linked to high-ranking state officials from the UAE and Saudi Arabia.

Asian investors exhibit more diverse motivations. Chinese investors align closely with U.S. investors in emphasizing strategic business goals and market expansion but are strongly influenced by domestic political directives. Meanwhile, Thai investor was predominantly driven by personal and emotional attachment rather than explicit economic or political agendas.

Despite these variations, all investors consistently value the prestige and global visibility derived from club ownership. They actively invest in club's development, enhancing player rosters and infrastructure, thereby boosting club's value and their own reputations. Many investors see football club's ownership as a means for wealth diversification and international expansion after achieving success in other industries.

The findings align with previous studies, such as Jones (2014), which identified similar economic motivations among U.S. investors and highlighted Asian investors' interest in market expansion. Lassas (2021) similarly noted that Middle Eastern and Chinese

investors' motives remain consistent over time, emphasizing national branding and political alignment.

This study's limitations include its restricted scope and reliance on indirect sources like media and existing interviews rather than direct investor insights. Future research could benefit from broader analyses involving other major European clubs. A significant strength of this study is the application of Mathews' theory (2002), previously unused in football investment research, and the validation of Dunning's OLI factors (2000), which effectively capture investor motives, underscoring their relevance to studies of international football investments.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Erik Markos Poska,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Suurbritannia jalgpalliklubidesse tehtavate välisinvesteeringute majanduslikud ja mittemajanduslikud tegurid,

mille juhendaja on Priit Vahter,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Erik Markos Poska

13.05.2025